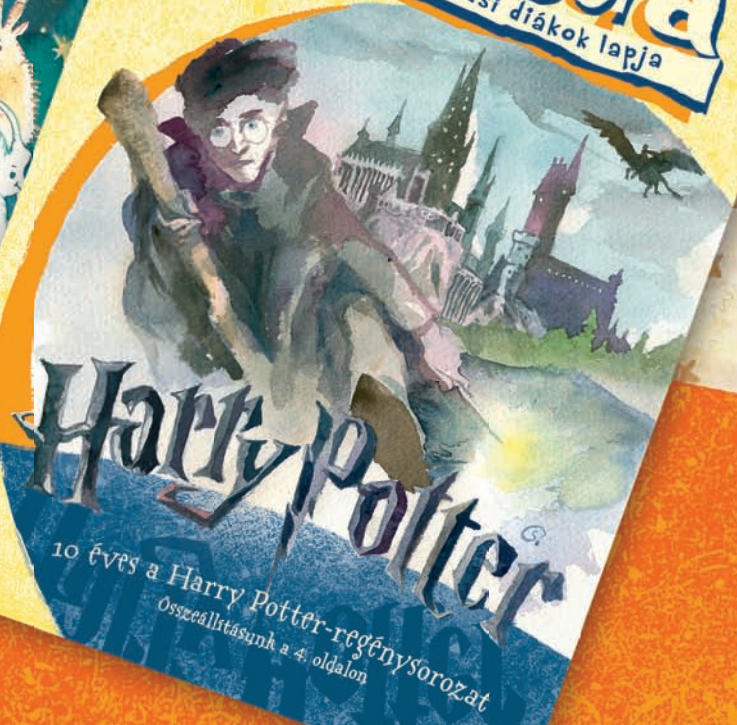
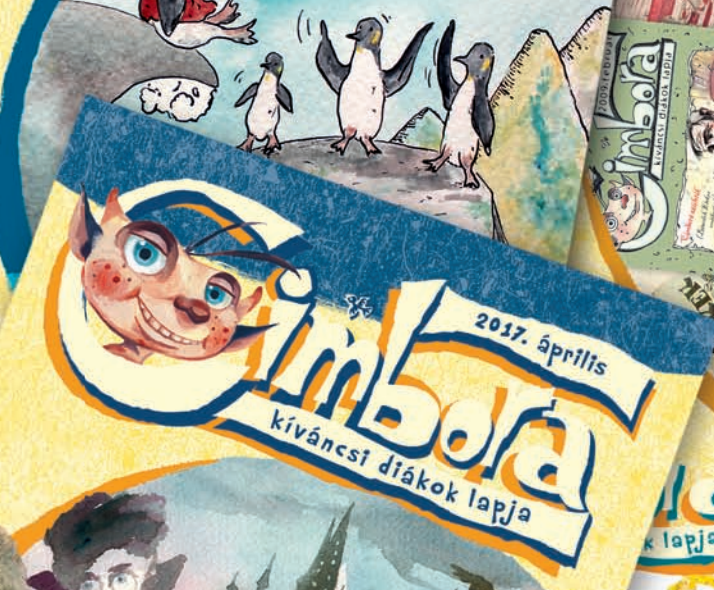

2017. május-június

imborá

kíváncsi diákok lapja

6. KreaTúra-tábor

„A Te tabuid, avagy Te vagy a tabu”

**Idén hatodszorra szervezik meg a KreaTúra
összművészeti tábort Sepsibükszádon,
2017. július 17. és 22. között.**

Olyan 13–15 éves diákok jelentkezését várják, akik érdeklődnek a művészetek, az alkotás, a kultúra iránt. Az eddigi táborokhoz hasonlóan ezúttal is tematikus napok várják a résztvevőket a színház, képzőművészet, irodalom, zene és túrázás területén is.

„A KreaTúra-tábor idén is követi a jó tábor receptjét, amelyet a gyermekekkel közösen alkottunk meg:

1 hét, 1 faluban, 1 iskolában, 1 sportcsarnokban,

1 túra, 5 művészeti ág, 35 középiskolás diák, fiatal és lelkes előadók, interaktív foglalkozások, játékos workshopok, természet, kultúra, finom ételek, beszélgetések, figyelem, szeretet, barátság, gondolkodás, színház, irodalom, zene, képzőművészet, tánc, felszabadulás, a másság elfogadása, egy megbízható szervezőcsoport és 150 liter friss házi tej.”

(Müller Henrietta főszervező)

CIMBORA – 2017. május–június, XXVII. évfolyam
Szórakoztató irodalmi, kulturális folyóirat
10–15 éves diákoknak
ISSN 1222-1910

A Cimboră árát a Cimboră Alapítvány bankszámlájára várjuk:
Cont IBAN: RO14BRDE150SV01455331500,
BRD. Sf. Gheorghe, Fundația Cimboră,
Cod fiscal: 8259184

Főszerkesztő: Farkas Kinga
Munkatársak: Csillag István, Forrai Tibor, Gergely Edó,
Jakab Villó Hanga, Keszeg Vilmos, Kónya Éva, Köllő Zsolt,
Müller Henrietta, Szonda Szabolcs, Szócs Imre,
Vetró Bodoni Barnabás, Zayzon Ágnes

Borítóterv, könyvtypográfia és nyomdai előkészítés: Csillag István
Kiadja a sepsiszentgyörgyi Cimboră Alapítvány.
Készült a sepsiszentgyörgyi T3 Kiadó nyomdájában.

Szerkesztőség: Cimboră szerkesztőség, Szabadság tér 7 szám,
520055 Sepsiszentgyörgy, Kovászna megye, Románia
E-mail: cimboramail@gmail.com
Web: www.cimboră.net

TÁMOGATÓINK

Kovászna Megye
Tanácsa

Kovászna Megyei
Művelődési Központ

Sepsiszentgyörgy
Város Tanácsa

RMDSZ KOMUNITÁS
ALAPÍTVÁNY
TÁMOGATÓ AZ RMDSZ ÉS
A KOMUNITÁS ALAPÍTVÁNY

BETHLEN GÁBOR
Alapkezelő Nonprofit Zrt.

Tartalom

Cimbirodalom

Különleges humorú világképek

PETRU CIMPOEȘU

Házi feladat (részletek)

SZŐCS IMRE fordítása ..... 4. oldal

Cimbi olvasólámpája

JAKAB VILLÓ HANGA rovata

Három történet a holokausztról ..... 9. oldal

Cimbirodalom

Irodalmi kalandozások az

Óperenciás-tengeren túlra (6.)

Az utazás sötét oldala ..... 11. oldal

Történetek a palackból

KESZEG VILMOS rovata

Históriás ének az egri

várvédők győzelméről ..... 13. oldal

Szín-tér

VETRÓ BODONI BARNABÁS rovata

A lényegre összpontosítva

A Szín-téren: Alberto Giacometti

svájci művész ..... 16. oldal

Barangoló

KÓNYA ÉVA rovata

„Nézd meg, milyen szép százlátó üveg!”

(József Attila) ..... 18. oldal

„Átlátszó vagyok, mint az üveg”

(Weöres Sándor) ..... 19. oldal

EDŐságek

GERGELY EDŐ rovata

Mikor szoros, mikor tág ..... 23. oldal

Hegyen-völgyön kul-túra

KÖLLŐ ZSOLT rovata

Hurrá, nyaralunk! ..... 24. oldal

G-kulcs

Müller Henrietta rovata

Szeszélyes lüktetések ..... 25. oldal

Ti olvastátok

Pad alatt

Cimbi naplója ..... 27. oldal

Az életveszélyes 19. századi divat ..... 28. oldal

Keresztretjétny

FORRAI TIBOR rovata ..... 29. oldal

Cimbi képtára

FEKETE ZSOLT és ORBÁN BALÁZS

fotográfiái ..... 31. oldal

Különleges humorú világképek

Petru Cimpoesu a „nyolcvanasok” nemzedékéhez tartozó román író, 1952-ben született Vasluiiban. Az 1970-es években moldvai olajszendákon dolgozott mérnökként. Első novelláskötete 1983-ban jelent meg *Amintiri din provincie (Vidéki emlékek)* címmel, ezzel elnyerte a jászvásári írószövetség díját. **Házi feladat** című novellája ebben a könyvben jelent meg. Novelláiban, regényeiben a moldvai városok, falvak világát idézi meg groteszk, néha fantasztikumba hajló humorral. Amint azt nemrég, sepsiszentgyörgyi közönségtalálkozóján elmondta, Örkény István abszurd egyperces novellái is nagy hatással voltak rá.

PETRU CIMPOESU

Házi feladat

(részletek)

Meséljete el egy különleges eseményt az életetekből.

Felelet:

Az én életemben május 12-én, este nyolc órakor történt egy különleges esemény. Apával a tévét néztük, anya a konyhában bajlódott valamilyen süteménnyel, amikor hirtelen kialudt a villany. Meg voltunk szokva ezzel, így hát nyugodtan a helyünkön maradtunk. Egy idő után már láttunk egy keveset a sötét szobában. Apa elindult gyertyát keresni, mondván, hogy ezeket a villanyosokat agyon kéne lőni. Abban a pillanatban anya rémült kiáltása hallatszott a konyhából. Nem tulajdonítottunk neki különösebb jelentőséget, mivel azt gondoltuk, megégette magát a gyufával, amit túl sokáig tartott a kezében.

- Mi a fene ütött beléd, hogy így üvöltesz? - dorgálta meg jóindulatúan apa, akit, azt hiszem, kissé megijesztett anya kiáltása.

Válasz helyett anya ismét felkiáltott, ami után lágy puffanást hallottunk. Elájult. Apa belebotlott anyába, amikor be akart lépni a konyhába. Odahívott, hogy emeljük fel.

- Úgy meghízott, mint egy koca - mondta fújtatva, miközben próbáltuk behurcolni a nappaliba. - Szaladj, keress ecetet!

Miközben a sötétben tapogatózva gyufa után kutat-

tam, azt mondta, már csak ez hiányzott, hogy elájuljon nekünk valaki ebben a sötétben. Aztán megtaláltam az ecetesüveget, de addigra anya már magához tért. Meg volt szokva ezzel, a múlt hónapban kétszer is elájult. (...)

- Valami mászott a lábamon - mondta anya, amikor magához tért.

Egész testében reszketett, és folyt róla a víz. Muszáj volt hinnünk neki.

- Ugyan, csak úgy tűnt neked, bátorította apa.

- Nem, drágám, felkapaszkodott a lábfejemre, ide ni... Kétszer is!

- Ugyan már! S ezért el kell ájulni? - korholta apa békítő hangon, de anya ezt nem értette meg.

- Mégis mit képzelsz, te mondd meg, hogy mikor ájuljak el? Na, nézzen oda az ember, micsoda szemtelenség!

- Milyen szemtelenség? Miattam aludt ki a villany?

- Ha igazi férfi lennél, csinálnál valamit, hogy többé ne aludjon ki...

- Bravó, te aztán intelligens nő vagy - vágott vissza apa -, azt akarod, hogy nálad égjen a villany, mikor az egész lakótelep sötétben kuksol.

Veszekedtek még egy ideig, amíg megéreztek a konyhából jövő égett szagot. Akkor anya felugrott a fotelból, és sopánkodva kirohant, hogy odasült a kalács. Mi ketten ott maradtunk a sötétben. A gyertyát anya magával vitte. Apa megmagyarázta nekem, miért nem tudja megcsinálni, hogy égjen a villany, amikor elveszik az áramot, és újból átkozni kezdte a villanyosokat, hogy most miattuk nem nézheti a kedvenc műsorát.

Másnap hasonlóan történtek a dolgok, csak nem volt sötét. Rajzfilmet néztünk a tévében. A legvagányabbak az egeres rajzfilmek. A hasunkat fogjuk a kacagástól, valahányszor az egér becsapja az ellenségét. Tom vagy Miki egér minden újabb csínytevésénél apa megpaskolja a fejem, hogy nekem is essen le a poén.

Miki egér ezúttal *Az agyafúrt szabóinas* című történetben játszott. Éppen az óriás keresésére indult. Amikor ez felbukkant, hatalmas üvöltést hallottunk, mintha egy elefánt bődült volna fel. Anya volt az. Mikor látta, hogy hiába üvölt, egyikünk sem szalad oda megnézni, mi történt vele, odajött és elájult a nappali küszöbén. Sem én, sem apa nem álltunk fel a fotelból. Miki egér beugrott az óriás szájába, és mi türelmetlenül vártuk, hogy mi lesz a folytatás, hogyan fog kijönni onnan. Egyelőre nem sikerült neki, az óriás nyelvcsapjába kapaszkodva csüngött, miközben az óriás által megivott víz úgy áradt alatta, mint egy vízesés. Anya a küszöbön feküdt elterülve mindaddig, amíg Mikinek sikerült kijutnia, és kergetni kezdte az óriást, aztán döfködni kezdte az orrát egy ollóval, majd összevarrta a kezeit. Mikor láttuk, hogy ott fekszik a földön az óriás gúzsba kötve, eszünkbe jutott anya. Apának jutott hamarabb eszébe:

– Eredj, fiam, nézd meg, mi van anyáddal, megint elájult?

– Azt hiszem, igen – mondtam.

– Elegem van ebből! Ez a nő képes elrontani az egész hétvégémet! – mondta apa.

Mire fel akartuk emelni a földről, már nem volt rá szükség, magától felkelt.

– Köszönöm szépen – mondta nekünk –, csak azt akartam látni, hogy mi a fontosabb nektek, én, aki mosok, főzök rátok, vagy az az istenverte tévé? – s elkezdett bögni.

Amikor anya sírva fakad, mindig arról panaszkodik, hogy egész életében nem volt része gyöngédségben. Azt hiszem, igaza van, néha túlságosan elhanyagoljuk.

– De szívem, nincs nekem is jogom egy kis művelődésre, legalább vasárnap? – magyarázkodott apa.

– Művelődj, drágám, mondta anya, hogy ne műve-

lődnél? Művelődj csak, én akár fel is fordulhatok...

– Na, hát nem mondok semmit! Mégsem lehetek ott folyton a fenekedben, hogy vigyázzak rád, mert te minden semmiségtől elájulsz.

– Minden semmiségtől? Ez szerinted semmiség?

– De hát mi volt az? – kérdeztem én, hogy véget vessek a veszekedésüknek.

– Mi volt az? – anya egy darabig várt, hogy kitaláljuk, majd felkiáltott: – Egy EGÉR, az volt!

– Na, mit mondtam, egy kiséger! – válaszolta apa fitymálón.

– Nem kiséger, hanem EGÉR! – ellenkezett anya.

– Hogy kerül egy egér a második emeletre? – hitetlenkedett apa.

– Ez az! Hogyan? – csodálkozott anya is. – Látod, hogy te sem tudod? És még ne ájuljon el az ember. Ahogy kinyitottam a kamraajtót, kiugrott egy fazékból, és átszaladt a lábaim között.

– Biztosan Miki egér volt, okoskodtam én.

– Elhallgass, szemtelen kölyke! – ugrott fel anya, és le akart keverni nekem egy pofont, de meggondolta magát. Nem nagyon szokott megverni, mert nagy csuklásokkal sírok, ami megrémíti. Én észre sem veszem, de ő mindig mondja, olyan keservesen csuklom, hogy az ember attól tart, mindjárt megfulladok vagy hányni kezdek. Persze, nem szándékosan csinálom. Csak ilyen a sírásom.

Később apa megbánta, hogy veszekedett anyával. Anya kalácsot sütött, és csak engem hívott be a konyhába, hogy megkínáljon. Apa elővette az *Irodalmi*

párbeszédet, és úgy tett, mintha olvasna. Egy halom újságra fizetett elő, habár anyának az a véleménye erről, hogy egy hülyének fölösleges a tudomány. Apa erre azt mondja, hogy a költészet jobbá tesz, nemesíti a lelket. Rengeteg furcsa szót tanult, amelyeket néha használni is szokott, mikor anyával veszekednek. Ilyenkor anya nagy szemeket mereszt, mondana ő is valamit, de nem tudja, mit. Egyértelmű, hogy őt is zavarba hozzák ezek a kifejezések. A szó néha hatékony fegyver. Apa át szokott menni a folyóirattal egy tanár szomszédunkhoz, aki megmagyarázza őket. Mi alig várjuk, hogy visszajöjjen. – Tudjátok, mit jelent az, hogy exhausztív? – szegezi nekünk a kérdést, amint visszajön. – Aztot, hogy kimerített.

Elvettem a szelet kalácsomat, és elhelyezkedtem a fotelben. A tévé ki volt kapcsolva. Amikor elkezdődik a *Falusi élet* című műsor, apa kikapcsolja, mert ő nem paraszt. Inkább felolvas valamit hangosan. (...)

Anya időnként benézett, hogy csak én eszem-e, vagy titokban apának is adtam a kalácsból. Nem tehetünk hát semmit. Látva, hogy áll a helyzet, apa megszakította az olvasást, odahívott, és fülembe súgta, hogy menjek be anyához, és mondjam meg neki, hogy legyen nyugodt, mert nem is kér a kalácsból. Megmondtam. Anya visszaküldött apához, hogy mondjam meg neki, hogy ő is nyugodt lehet, mert esze ágában sincs adni belőle.

– Hát akkor ezt mondd meg neki: apa azt mondta, hogy megtarthatja szemfedőnek a temetésére.

– Mondd meg apádnak: azt mondta anya, hogy könnyű parasztnak lenni, de úriembernek már nehezebb.

– Ezt mondd meg neki: apa azt mondta, hogy taccsra tetted a bölcsességeddel, teljesen elszédült belé, nem gondolta volna, hogy ennyire intelligens vagy. Mért is nem lett belőled értelmiségi?

– Eredj, és mondd meg apádnak: anya azt mondta, hogy elég, ha te okos vagy, minek legyen én is az. Gondolod, hogy ha egész nap azokat a folyóiratokat nézed tátott szájjal, mint borjú az új kaput, attól hú, de milyen nagy fej vagy?

– Mondd meg anyádnak: apa azt mondta, hogy ő legalább nem analfabéta, mint te.

– Nahát, fáj nekem a bokám emiatt – mondta hangosan anya.

Bár biztos voltam benne, hogy apa jól hallotta, átmentem hozzá, és megismételtem.

– Hát persze, mert a butaság nem fáj – mondta apa is hangosan. (...)

Másnap hétfő volt.

Azután pedig kedd. Anya idegesen jött haza munkából. Dúlt-fúlt, csapkodta az ajtókat, átkozta a tárgyakat, amelyek az útjába kerültek.

– Mikor óhajtod megfogni azt az egeret? – kérdezte apától.

– Hát mi vagyok én, macska? – válaszolta apa, és kacintott nekem. Ez azt akarta jelteni, hogy legyen nyugodt, esze ágában sincs megfogni.

– Persze, mert még macskának sem vagy jó ebben a házban!

– Neki is lelke van – érvelt apa.

– Csak az embernek van lelke, ha tudni akard – erősködött anya. (...)

Másnap egy lyukat fedeztünk fel a nappali perzsaszőnyegén. Anya látta meg elsőnek, és szikrákat szórt. Ez már több volt a soknál. Hiszen azt a szőnyeget ő vette a takarékpénztárból kölcsönvett pénzen. Majdnem két évig fizette a részletet. Már el sem ájult. Apa nem tudott, mit mondani, hagyta anyát, beszéljen. Már korábban megmagyarázta nekem, hogy ha egy nővel ellenkezel, soha nem értek a végére. Jobb, ha hagyod, hogy ő beszéljen, mert egy idő után kifogy a mondanivalóból, és magától elhallgat. Éppen ezért fegyelmezetten ültünk a fotelben, újságot olvastunk, és úgy tettünk, mintha nem hallanánk semmit. Anya azt mondta, hogy bárcsak ne lenne férje, mert ha van is, semmi hasznát nem veszi. Nem képes semmire. Egy szép napon a patkányok fognak felfalni bennünket. Az egész ház egy romhalmaz. Ahelyett, hogy az uraság az entellektüelt játssza a folyóirataival, inkább javítaná meg a vízcsapot a fürdőben. Hogy is nem volt szerencséje egy talpraesett férfihoz? Minden hülye libának szerencséje van, csak neki nincs. Mióta ígéreti, hogy megcsinálja azokat a polcokat a lomtárban? Ez a dög egy hét alatt képes megzabálni az egész szőnyeget! Előbb vagy utóbb ette fene ezt az egészséget. Miközben arról beszélt, hogy egész nap értelmetlenül gürcöl a konyhában, mint egy ökör, furcsa zajokat hallottunk. Apa súgva megkért, hogy nézzem meg, mi a francot csinál már megint. Egy seprűnyéllel bökdöste a kamra rejtettebb zugait, hátha ki tudja ugrasztani az egeret, de nem járt sikerrel. Ez még jobban feldühítette. Azt hitte, olyan könnyen megy. Mielőtt elmondhattam volna apának, hogy mit csinál, hirtelen felsikoltott. Végre elájult. Így meg tudtuk közelíteni. Apa azt mondta, hogy megkapta, amit keresett. Amikor magához tért, anya azt mondta nekünk, hogy hagyjuk őt meghalni. Már csak ez az egy lehetőség maradt számára. Mi értelme van tovább élni egy ilyen házban? Semmi.

– Hát tehetek én róla, hogy mindentől megijedsz? Hogyhogy nekem és a gyerekeknek semmi bajunk veled?

- Engem teljesen hidegen hagy - tódítottam én.
 - Rendben van - mondta anya. - Látom, ebben a házban már nincs hely számomra. Éppen ezért inkább meghalok, minthogy áldozattá váljak. Legalább nem fogok naponta elájulni. Mindennek van határa. Meghalok, és aztán megnézem, akkor ki fog mosni és sorban állni, enni adni nektek. Ha én meghalok, ti is éhen pusztultok utánam.

- Ha neked úgy tetszik - mondta apa. - De fölöslegesen halsz meg. Az egér egy ártalmatlan állat, nem szokott emberre támadni. De ez nálad már valóságos rögeszme.

- Micsoda? - kérdezte anya.

- R...rögeszme - mondta apa kissé bizonytalanokva.

- Ez szép! Még sértegetsz is! Azt akarod mondani, hogy bolond vagyok. Ezt akartad mondani, ugye? Valld be!

- Előbb nézz utána a szó jelentésének, és utána kiabálj - vágott vissza apa.

- Utánanéztam én, drágám. Nem vagyok olyan liba, amilyennek hiszel. Bolondnak nevezted, ez a helyzet. Rögeszmék csak a bolondoknak vannak.

Apa vállat vont, és kérdőn felém fordult. Tőlem várt segítséget.

- A rögeszme azt jelenti, hogy valaki egyfolytában elájul, pedig tudja, hogy nem kellene - szolgáltam magyarázattal.

- Ahha, te is vele tartasz! Összefogatok ellenem, ki akartok csinálni, mi? Tudjátok, mik vagytok? Szadisták, azok vagytok!

- Te vagy a sadista, te akarod megölni az egeret.

- Jól van, kedves uram! Minthogy megdögöljön az a szegény egér, inkább dögöljek meg én? Szóval ti ezt szeretnétek... De tudjátok meg, hogy nem lesz ebből semmi! Miért haljak meg én, mint egy hülye? Összecsomagolok, és elmegyek. Ez az. Visszamegyek a MAMÁHOZ! Látom, hogy engem már levegőnek néztek...

Még be sem fejezte a mondandóját, felállt a székről, és kiment a szobából, nyitva hagyva az ajtót maga mögött. A nyitott ajtón át láthattuk, ahogy a lomtárban keresi a bőröndöt. Miután megtalálta, bevitte a hálószobába, hogy bepakolja a ruháit. Mi csak távolról követtük az eseményeket. Apa az ajtófélfának támaszkodott, és szótlanul figyelt. Mikor anya át akart menni a másik szobába a holmijaiért, apa félreállt az útjából. Nem próbálta megakadályozni. Végül anyának sikerült telepakolnia a bőröndöt, felemelte az asztalról, és áttette az ágyra. Leült a bőrönd mellé, és sírni kezdett. Nem foglalkozott azzal, hogy mi is ott vagyunk. Csak néha-néha kifújta az orrát.

Mindez körülbelül fél óráig tartott. Apa félrehívott, hogy tanácskozzunk.

- Mi legyen, engedünk? - tette fel a kérdést.

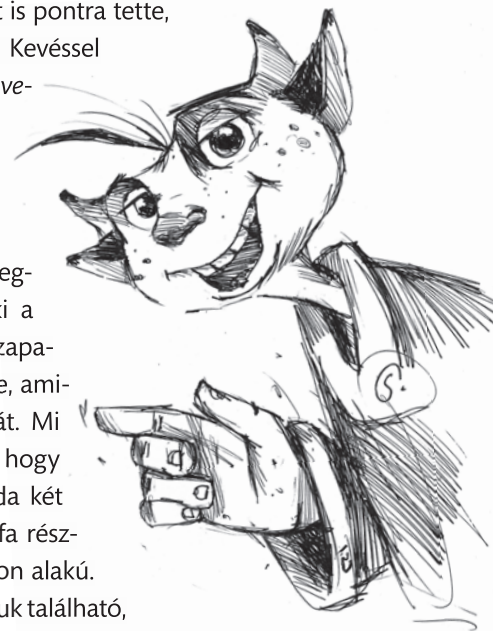
- Nem engedünk - mondtam én.

Megvakarta a fejét. Gondban volt. Rájöttem, hogy nem szerette volna, ha magunkra maradunk. Van még egy szomszéd a földszinten, akit elhagyott a felesége, és megbolondult szegény, telefonkagylóval sétál az utcán, telefonon beszélget a járókelőkkel, és csak konzervet eszik a szerencsétlen. Apa sokáig gondolkodott:

- Hogy a fészkes fene egye meg ezt az nyomorult életet! Jól van, elmegyek! Elmegyek, és veszek egy egérfogót, hogy többet ne halljam a sirámaidat! Elegem van a cirkusból...

Felöltöztünk, és kimentünk az utcára, magára hagyva anyát. Nem volt más választásunk. Apa megmagyarázta nekem, hogy ha anya elmegy, a szomszédok egyfolytában erről fognak beszélni. A közvélemény nem játék. Az még az amerikaiakat is pontra tette, a híres fegyverkezésükkel. Kevéssel záróra előtt értünk A kézművesek művészete nevű bolt-hoz. Az elárusító szép volt. Apa azonnal kért egy egérfogót. (...)

Hazamentünk. Anya megvárt. Csak akkor nyitotta ki a bőröndöt és kezdte visszapakolni a ruhákat a szekrénybe, amikor meglátta az egércsapdát. Mi bementünk a nappaliba, hogy szemügyre vegyük. A csapda két részből áll: egy fém és egy fa részből. A fa rész paralelepipedon alakú. Az elején három nagyobb lyuk található, a túloldalon három rés és két-két kisebb nyílás látható. A fém részt három darab acéldrót alkotja. Minden drót közepén van egy rugó, a végéhez pedig vékony és puha cérna van erősítve. Olyan, mint egy akasztófa. A három cérnát át kell vezetni a három nyíláson, a három nagyobb lyukba. Utána egy cérnát át kell fűzni a két kisebb nyíláson, és rögzíteni kell a hurkot. Az egér bebújik a nagyobb lyukba, megérezve az ott elhelyezett étel szagát. Ahhoz, hogy hozzájusson az ételhez, el kell rágnia a cérnát. Amikor a cérna elszakad, a rugó felugrik, a drót elkapja az egeret és lenyakazza. Nagyjából így volt leírva a használati utasításban is. Apa többször is elolvasta, amíg tökéletesen megértette. Később anya is odajött, hogy megnézzé, miről van szó. Apa megmutatta neki a csapdát.

– Tessék, itt van, huszonnyolc lej! Ezeket mind le kéne lőni!...

– Ha legalább megfogná – mondta anya. (...)

Másnap délután apa megpróbálta üzembe helyezni. Nem akart vele sietni, de anya eszébe juttatta. Apa ismét átolvasta néhányszor a használati utasítást. Nem értette, mit is jelent a *váogat* szó. Elment a tanár úrhoz, hogy kérdezze meg, és két óra elteltével jött haza. Megmagyarázta nekünk, hogy azok a rések vagy hézagok, amelyekben át a drótot be kell dugni a nagyobb lyukakba, azok a váगतok, a kisebb lyukak pedig, melyekben át a cérnát kell befűzni, azok a furatok. (...) Hívott, hogy segítsék neki, de azt mondtam, hogy egy nagyon nehéz matekpéldát kell megoldanom. Anya sem ért rá, mert dolga volt a konyhában. Vagy nem is, mosott. Mert egy adott pillanatban apa odament hozzá, és megkérdezte:

– Még sokáig burrogtatod a fülembé azt az átkozott mosógépet?

– Tehetek én róla? Így burrog – válaszolta anya.

– Jó, burrog, de én nem tudok miatta koncentrálni.

– És miért kell rám üvöltözned?

– Hogyne üvöltöznek, mikor az ablakot is nyitva hagyta? Ebben a pokoli zajban nem lehet dolgozni!...

Ebben igaza volt. Ablakaink az utcára nyílnak, ráadásul a villanyrendőr is itt van. Mikor a lámpa zöldre vált, olyan zaj támad, hogy szinte fáj. Néha még a falak is megremegnek. El vagyunk átkozva, hogy itt kell laknunk, pont az útkereszteződés mellett? Nem, hanem ide utaltak ki számunkra lakást. És még a gáz sincs bevezetve a konyhába. Apa akár holnap is elköltözne, ha találna egy balfácánt, aki hajlandó lenne cserélni. De nem talál. Visszajött a szobába, félretette a csapdát, és bekapcsolta a tévét, hogy megnyugodjon. Ezen az estén bele kellett törődnie, hogy kudarcot vallott. De ez még jobban feltűzelte. Másnap, amikor hazaért, rögtön nekifogott összeállítani a csapdát, és estig abba se hagyta. Én lefeküdtem, ezért nem tudtam, mi lett a végeredmény. Ez csupán reggel derült ki, mikor apa bejelentette:

– Ajjaj, ma elkapjuk az úrfit!...

Mármint az egeret. Miután mindketten elmentek munkába, megkerestem a csapdát a kamrában. Tényleg sikerült összeraknia. Hogy biztos legyek benne, hogy nem történik semmi baj, elvágtam a cérnákat, és kivettem belőlük a szalámidarabkákat. Azután elmentem iskolába. Délután, amikor hazaértem, ismét megnéztem. Az egernek hült helye. Ellenben kirágtta a kukoricadaras tasakot. Ezt látva, apa egy félórán keresztül káromko-

dott. Nem tudta elképzelni, hogy rághatta el az eger a cérnát, hogy ehette meg a szalámit anélkül, hogy baja esett volna. Szidta az egeret, és a csapda gyártóit, akik képesek voltak huszonnyolc lejt kérni érte. Munkához látott, és csakhamar újból összerakta. Kezdte megismerni a szerkezet minden csínját-bínját. És egyre dühösebb lett az egerre. Minden nap, amikor hazaért munkából, és meglátta, hogy az a cérnát elrágta és megette a szalámit, kezdte újból a káromkodást. Anya várakozó álláspontra helyezkedett, nem mondott semmit. Várakozó álláspontnak nevezzük azt, amikor várod, hogy a csapda megfogja az egeret, de már nem érdekel igazából, hogy sikerül-e. Az utóbbi időben már nem félt annyira az egerétől. Újabban már nem ájult el, amikor meglátta, csak felkiáltott: odanézz! Akkor apa utánahajította a papucsát, de nem találta el.

Végül sikerült megfognia. Én voltam a hibás, mert egy reggel elfelejtettem elválni a cérnát, mielőtt elmentem az iskolába. Mikor hazaértem, ott találtam az egeret az egyik lyukban, a középsőben, a szerkezet éppen úgy kapta el a nyakát, ahogy a használati utasítás leírta. Mikor megmutattam anyának, aki elsőnek ért haza a munkából, elhúzta a száját, és köpött egyet:

– Pfuj, elvidd a szemem elől – mondta.

Apa nem volt túlságosan elragadtatva. Amikor megmutattam neki, bólintott, és csak annyit mondott: ühüm. Nem tudtam, mihez kezdjek vele. Apa azt mondta, dobjam a szemétkébe a csapdával együtt. Aztán egész este senki nem mondott semmit. Nem volt miről beszélünk. Úgy három nap múlva apa nekifogott megcsinálni a polcokat a lomtárban. Teljesen magától, anélkül, hogy anya kérte volna. Akkor találta meg az egerfiókákat is. Nagyon kicsik, rettentő soványak voltak. Azt hiszem, éhen pusztultak. Anya és apa is ezen a véleményen volt. Így értették meg, hogy az egerünk nőtény volt. Anyának könnyek szöktek a szemébe.

– Csak nem kezdesz most bőgni, mint akinek elment a szép esze? – dorgálta meg apa.

– Mit tudjátok ti... Hogy mit jelent anyának lenni, aki nek éhen pusztulnak a gyermekei? – és zokogni kezdett.

Beszaladt a hálószobába, hogy ne lássuk. Apa felsőhajtott, és többször is megrázta a fejét. Abba hagyta a munkát, leült a fotelbe. Én fogtam a három kimúlt egerfiókat, beletettem egy nejlonzacskóba, és bedobtam őket a kukába. Nem sajnáltam, de nem is örültem. Azt hiszem, jobb lett volna, ha elkerülik a mi lakásunkat.

Szócs Imre fordítása

Három történet a holokausztról

Hiába próbálok megtalálni az első meghatározó olvasmányélményem a holokausztról, nem sikerül. Könyvtárból kölcsönöztem, és a könyvben lévő történeteknél erősebben képek maradtak meg bennem: egy kisfiú, aki egyedül, családjával nélkül bujkál a kiüresedett gettóban, elhagyott lakásokban keresi a túléléshez szükséges ételt, eszközöket. Egy magas létrát látok, amin búvóhelyére, egy padlásra húzódott meg, és egy német tisztet, aki el-

kaphatta volna, de megkegyelmezett. Így emlékszem, de lehet, nem is így volt. És az is lehet, hogy amíg az *Olvasólámpát* írtam, rátaláltam a regényre, és már az ajánlottak között van.

A holokauszt magyar áldozatainak emléknapja április 16-a. Ennek kapcsán három olyan ifjúsági regényt ajánlok, amelyek valamilyen módon kapcsolódnak a 1940-es évek nehezen elbeszélhető tragédiájához.

HOLLANDIA

MONICA HESSE

A kék kabátos lány

Tilos az Á Könyvek, 2017.

„A felnőtté válás lenyűgöző története egy fordulatos, meghatározó történelmi regényben.”

Aki *A kék kabátos lányt* kezébe veszi, az egyik legújabb holokauszt-regényt olvashatja: detektívtörténetre hajazó sztori arról, hogy a zsidók mentésében részt vevők hányféle különböző ellenállási módot találtak ki, és hogy milyen személyes motivációk sarkallták a segítségnyújtásra az embereket.

Heneke, a kék kabátos lány, biciklivel járja a feketepiacot, azért, hogy családjával átvészelve a háborút. Egy napon különös megbízást kap: keressen meg egy eltűnt zsidó lányt. Egy fénykép nélküli személyleírással veszi kezdetét a nyomozás, ami a főszereplő fejlődéstörténetébe csap át, hiszen a kezdetben érdektelen lányt beszippantja az ellenállás.

„Rég nem számít, mi a teljes igazság, de könnyebb úgy tenni, mintha a döntéseimnek valami észszerű oka lenne. Mintha lenne választásom.

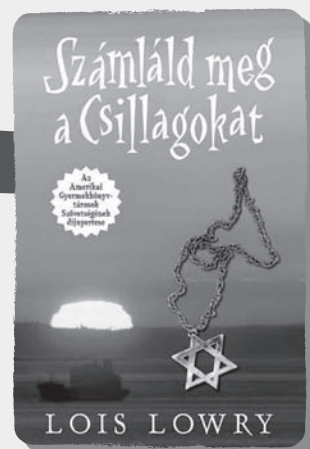
A zöld uniformis miatt állok meg. Ez az egyetlen ok. A zöld egyenruha azt jelzi, hogy nincs más választásom, meg kell állnom.”

DÁNIA

LOIS LOWRY

Számláld meg a csillagokat

Animus Kiadó, 2015.

„Az egész világ megváltozott. Csak a tündérmesék maradtak a régiek.”

Tízévesen még hiszünk a tündérmesékben, de legalábbis reménykedünk, hátha mégis... *A Számláld meg a csillagokat* elbeszélője, Annemarie Johansen éppen tíz éves. Ilyen fiatalon tanulja meg, hogy a bátorság nem olyasmi, ami csupán a mesebeli lovagokat jellemzi.

A német megszállás alatt, amikor a dániai zsidókat elkezdik összegyűjteni, a kis ország lakossága összefog, hogy megmentse embertársaikat. Annemariék befogadják Ellen Rosent, a főszereplő legjobb barátnőjét, hogy a család tagjaként biztosítsanak neki menedéket.

Dániából szinte a teljes zsidó lakosságot átmenekítették a semleges Svédországba, így a történet a holokauszt kegyetlenségeinek olyan árnyalata, ami távolabb esik a megrázó tragédiáktól, de annak a bizonyítéka is, hogy a szakadék szélén összefogással, bátorsággal lehet túljutni.

„Henrik finoman, de határozottan meghúzgálta a tehén tőgyét, és kifejte a maradék tejet. Aztán egy nedves, tiszta ronggyal lemosta a tőgyét. A tejesvödör félig telt meg, a tetején vastag habréteg ült. Henrik bácsi szeretettel megpaszkolta a tehén nyakát. Végül Annemariehoz fordult, miközben saját kezét is megtörölte a rongyba.

– Milyen bátor vagy, kicsi Annemarie? – kérdezte.

Annemarie egyáltalán nem örült ennek a kérdésnek. Mert amikor magának feltette, nem volt meglegedve a válasszal.

– Nem nagyon... – ismerte be lesütött szemmel. Henrik bácsi letérdelt elé, így arcuk egy magasságba került.

– Azt hiszem, ez nem igaz – mondta halkán. – Szerintem olyan vagy, mint a mamád, a papád meg én. Ijedt, de elszánt, és ha eljönne az ideje, hogy bátor legyél, biztosan az lennél. De – tette hozzá – sokkal könnyebb bátornak lenni, ha nem tudsz mindent. És ezért a mamád sem tud mindent. Sőt, én sem. Csak azt tudjuk, amit feltétlenül tudnunk kell.

Érted, amit mondok? – kérdezte a szemébe nézve.

Annemarie a homlokát ráncolta. Nem volt biztos benne, hogy mindent jól értett. Mert mit is jelent a bátorság? Amikor – nem túl régen, bár most nagyon régi emlékek tűnt – a katona megállította őt az utcán, és kérdezgette azon a nyers hangján, nagyon megijedt.

Pedig akkor még nem tudott mindent. Akkor még nem tudta, hogy a németek el akarják hurcolni a zsidókat. És így – bármennyire is félt –, amikor a katona Ellenre nézett, s megkérdezte: hogy hívják a barátnődet, képes volt válaszolni neki. Ha mindent tudott volna, ez nem ment volna ilyen könnyen.

– Különböznél jól sejtetted! – mondta Henrik. – Birte néni nem létezik, és soha nem is létezett. A mamád is, én is hazudtunk, mégpedig azért, hogy segítsünk neked bátornak lenni. Remélem, megbocsátasz nekünk.

Annemarie bólintott, és hirtelen valahogy idősebbnek érezte magát.

– És most ugyanezért nem mondok neked el többet.”

LENGYELORSZÁG

URI ORLEV

Sziget a romok között

Animus Kiadó, 2003.

„A válogatás nem arról szól, hogy ki a jó és ki a rossz. Olyan csak a mennyországban van.”

A varsói gettó, a zsidó lakosság számára elkerített negyed – innen szövik meg és rendezkedik be bunkerébe Alex, aki tizenegy évesen éli meg a földi poklot. Gyermekként marad magára a túlélés terheivel, a bujdosással, a folyamatosan leselkedő halállal és az éhséggel, de a regény végére fiatalokora ellenére felnőtté válik.

A *Sziget a romok között* nem arról szól, hogy a bűnös német nép kiirtotta a zsidó lakosságot, hanem a kisfiú elbeszélő szemén keresztül árnyalja a viszonyokat: embereket mutat, akik nemzetiségétől függetlenül jók is, rosszak is.

Alex abban a házban húzódik meg, ahol apjával megbeszélte, hogy találkozni fognak – várakozik, az idő egyre telik, de apja nem érkezik. A fiút barátja, a fehér eger, Hógolyó, valamint a remény, hogy egy nap eljön érte az apja, végigsegítik az eseményeken.

„Volt egy kis fehér egerem. Egyedül ő maradt meg a társai közül, miután a régi házunkból a gettóba kellett költöznünk.

Egyesek utálják az egereket, mások félnek tőlük. Pedig az eger igenis lehet ugyanolyan házi kedvenc, mint egy macska, kutya vagy kanári. Csak kisebb, kevesebbet eszik, és kevesebb a gond vele, persze, csak ha tudod, hogy kell bánni vele. Boruch egyszer bevallotta, hogy utálja őket. Nem mondta el egyből. Először csak arra kért, ne hozzam magammal az egeret a raktárba. El fog szaladni a kötélbálák közé, és sose találom meg. Azt feleltem, ha füttyölök neki, visszajön, majd meglátja. Ettől nagyon megszeppent, pedig a németektől egyáltalán nem félt.

– Nem, kösz – tiltakozott.

Figyelmeztetett, hogy a raktárban szürke egerek laknak, és megölik majd az én egeremet. Sose láttam ott szürke egereket, de Boruch azt állította, a padló lyukaiban élnek.

– De miért ölnék meg? ▶▶▶

Irodalmi kalandozások az Óperenciás-tengeren túlra (6.)

Az utazás sötét oldala

Utazni kaland. Utazni öröm. Néha azonban veszélyek és megpróbáltatások várnak az utazóra. Egzotikus vidékeken, trópusokon, vad törzsek, helyi kiskirályok, netán gonosztevők, kalózok által uralt vidékekre tévedhet az utazó, ahol a túlélés már főnyereménynek számít. De néha nem várt irányból bukkannak fel a veszélyek, akár az útitársak részéről is. Az óceáni hajóutak hetekig vagy akár hónapokig is eltartottak. A hajó utasai ez idő alatt sajátos kis közösséggé, társadalommá kovácsolódtak, klikkekkel, csoportokkal, vezérekkel ... és természetesen konfliktusokkal.

Louis-Ferdinand Céline francia író, miután harcolt az első világháborúban, kitüntetésben részesült, bejárta Afrikát, majd Amerikát. Amerikába szerelme felkutatása céljából hajózott, ám nem járt sikerrel. Afrikába „meggazdagodni” ment, mint Arthur Rimbaud fél évszázaddal korábban. Ezt a vállalkozását sem koronázta sok siker, ám kalandozásai során felgyűlt élményeiből megírta a huszadik század egyik legemlékezetesebb regényét, **Utazás az éjszaka mélyére** címmel. Ebből közlünk alább egy részletet, amely azt meséli el, hogyan vágja ki magát egy hajóút során a regény hőse, Ferdinand Bardamu egy különösen veszélyes kutyaszorítóból.

Hajónknak neve is volt: *Bragueton admirális*. És csak a festésnek köszönhettem, gondolom, hogy nem süllyedt el a langyos tengervízben. Az újabb és újabb festékrétegektől, amelyek, mint a hagyma levelei, beborították a Bragueton admirális, végül is egy új hajótest állt össze. Afrika felé hajóztunk, az igazi, hatalmas Afrika, a bejárhatatlan erdők, mérges kigőzölgések, felfedezésre váró földek, végtelenbe szélesedő folyótorkolatoknál lesben álló néger tirannusok földje felé. Ahol egy csomag „zsilettpengéért” karhosszú

elefántagarakat, színpompás madarakat, kiskorú rabszolganőket kapok majd cserébe. Megígérték. Ez ám az igazi élet! Aminek semmi köze az utazási ügynökségek, a látnivalók, a vasútvonalak és nugátszeletek Afrikájához! Semmi! Mi a valódi, hamisítatlan Afrikát fogjuk megismerni! Mi, a Bragueton admirális izgalomtól ittas utasai! De alig hagytuk el Portugália partjait, egyszerre minden rosszabbra fordult. Az egyik reggel váratlanul langyos és nyugtalanító gőzfürdőben ébredtünk. Az ivóvíz, a tenger, a levegő, az ágynemű, az izzadság, minden langyos, sőt meleg. Kezünk, testünk, torkunk éjjel-nappal hiába vágott valami hűvösre; csak a jég volt hús, amit a whiskyhez adtak a bárban. A Bragueton admirális utasait annyira hatalmába kerítette a kétségbeesés, hogy egész napjukat a bárban vagy a csábító ventilátor közelében töltötték, jégdarabokat szopogattak, kártyázás közben életveszélyes fenyegetéseket vágtak egymás fejébe, azután pedig minden átmenet nélkül kérték egymás bocsánatát. (...) Engem, persze, mikor megtudták, hogy én vagyok az egyetlen fizető utas, kezdtek rendkívül pimasznak, sőt elviselhetetlennek találni. (...) Nem sokkal a Kanári-szigetek után egy pincértől tudtam meg, hogy a többiek nagyképűnek, sőt pimasznak tartanak... (...) Pedig megpróbáltatásaimnak még csak a kezdetén jártam. Ekkor tudtam meg, hogy ezen az útvonalon csak hébe-hóba s megalázó feltételek mellett szállítanak fizető utasokat; vagyis olyanokat, akiket nem utaztat ingyen sem a hadsereg, sem az államgépezet, hiszen a francia gyarmatok, mint köztudomású, az Évkönyvekben számon tartott nemesség tulajdonát képezik. Végül is egy ismeretlen civilnek semmi oka arra, hogy Afrika felé vegye útját... Kém voltam, gyanús voltam, vagyis ezer okot találtak, hogy

- Mert fehér.
- Lehet, hogy összebarátkoznak.
- Akkor meg sose látod többé. Összeáll egy egérlánnyal, és eltűnik vele.
- Lehet, hogy ő is lány.
- Akkor egy fiúval.

Úgyhogy végül otthon hagytam az egeremet. Hógolyó volt a neve. Reggel elmondtam neki, hogy este visszajövünk apával, nem kell aggódnia. Apa nevetett, mikor látta, hogy az egerhez beszélek.”

ferdén nézzenek rám: a tiszték egészen nyíltan, a nők mosolyogva, mint akik mindennel tisztában vannak. Nemsokára már a felheccelt személyzet is gúnyos megjegyzésekkel illetett a hátam mögött. Senki sem kételkedett abban, hogy az egész hajón én vagyok a legnagyobb, a legelviselhetetlenebb paraszt, sőt, hogy én vagyok az egyetlen. (...) Lőszerraktárban éreztem magam. Alig ettem, csak hogy ne kelljen velük egy asztalhoz ülnöm, és fényes nappal átvágnom fedélzeteiken. Ki se nyitottam a szám. Még sétálni se mentem. Szinte megvalósítottam a lehetetlent, a hajón is voltam, meg nem is. A kabinpincér, civilben családapa, titokban közölte velem, hogy a derék gyarmati tiszték esküt tettek, pohárral a kezükben: az első adandó alkalommal fölpofoznak, és a tengerbe hajítanak. Amikor megkérdeztem tőle, vajon miért, azt felelte, hogy ő nem tudja, sőt még ő faggatott, mit követhettem el, hogy juthattam idáig. Ebben maradtunk. Az ügy eltarthat még egy ideig. Undorító pofám van, és kész. Máskor majd jobban vigyázok, nem utazok együtt ilyen igényes emberekkel. A marseille-i beszállásnál még csak jelentéktelen álmódózó voltam, mostanra viszont – ezeknek az alkoholistáknak meg ezeknek a türelmetlen tyúkoknak az izgágáskodása folytán – különös hírnévre tettem szert, ami teljesen megváltoztatta a rólam alkotott képet. (...) Nem kerülhettem el sorsomat. Ügyem azon az estén kezdett pontosabban körvonalazódni, amikor az éhségtől űzötten mégiscsak megjelentem a vacsoránál. Föl se emeltem az orrom a tányérból, a zsebkendőmet se mertem elővenni, hogy megtöröljem a homlokom. Soha senki nem evett még olyan tapintatosan, mint én. (...) Fölpattantam a helyemről, és megpróbáltam a

kabinomba menekülni. Kis híján elértem, amikor az egyik gyarmati kapitány, a legdomborúbb mellkasú és legizmosabb valamennyi közül, minden erőszakosság nélkül, de nagyon határozottan elálta az utamat. „Gyerünk föl a fedélzetre!” – adta ki a parancsot. Néhány lépés, és már fönn is voltunk. Erre az alkalomra legszebben aranyozott sapkáját vette föl, és amire az indulás óta még nem volt példa, a nyakától a sliccéig begombolkozott. A drámai feszültség tetőpontjára értünk. Alig voltam magamnál, a szívem a köldökömnél dobogott. A bevezetés, a szokatlan udvariasság hosszú és fájdalmas kivégzés árnyékát vetítette előre. És ennek a makacs, erőszakos, gyilkos tisztnek a láttán hirtelen úgy éreztem, mintha újból a háborúban volnék. Mögötte, hogy a hátsó fedélzet felé is elvágják az utamat, négy alacsonyabb rangú tiszt állt ott beavatkozásra készen, a Végzet udvaroncái gyanánt. Nem menekülhetek. Ezt a jelenetet bizonyára pontosan megtervezték.

– Uram, Frémizon kapitány vagyok, a gyarmati hadsereg tisztje! Van szerencsém bajtársaim és a hajó utasainak nevében magyarázatot kéni öntől eddigi minősíthetetlen viselkedésére!... Ön Marseille-ből való elindulásunk óta több ízben is túrhetetlen hangon nyilatkozott rólunk!... Most itt a pillanat, uram, hogy fennhangon is elmondja kifogásait!... Hogy nekünk is elmondja mindazt, amit huszonegy nap óta szégyenteljes és alattomos módon suttogva terjeszt!... Hogy végre kimondja nyíltan, mit gondol...

Szavai hallatán hihetetlenül megkönnyebbültem. Elkerülhetetlen kivégzéstől rettegtem, de minthogy a kapitány szónoklattal kezdte, lehetőségem nyílt a menekülésre. Mindjárt megragadtam az alkalmat. Aki ért hozzá, az tudja

jól, hogy a gyávaság minden lehetősége csodálatos reményeket ébreszt az emberben. Nekem legálábbis ez a véleményem.

– Kapitány! – feleltem, s igyekeztem, hogy a hangom meggyőzően csengjen. – Ön kis híján iszonyú félreértés áldozata lett! Épp ön! Még hogy én! Hogyan tulajdoníthat ön nekem ilyen aljas szándékot? Micsoda igazságtalanság! Hiszen belebetegednék, kapitány! Én, aki tegnap még drága hazánkat védtem? Én, akinek a vére éveken át, oly sok csatában az önök vérével keveredett? Ennyire igazságtalan lenne hozzám, kapitány? ▶▶▶

Céline (1894-1961)

Históriás ének az egri várvédők győzelméről

Kedves olvasóink, ismeritek, ugye, Gárdonyi Géza regényét Eger vára védelméről? A honfoglalás 1000. évfordulójára a magyar nemzet hosszasan készülődött. Számptalan olyan kezdeményezés indult, amely ebből az alkalomból a magyar nemzet múltját kívánta láthatóvá tenni. 1897-ben az *Új Idők* című folyóirat történelmi regény írására szólította fel a regényírókat. Gárdonyi Géza ekkor írta meg az *Egri csillagokat*. Az egri várvédők hőstettét a szerző is az ezer év egyik legdicőbb eseményének tekintette. A magyar katonák 1552-es győzelmére egész Európa felfigyelt, hiszen az iszlám keresztény területen való előnyomulásának vetett gátat. Gárdonyi Géza története méltán járta be a világot. Sok nyelvre (eszperantóra is) lefordították, 1923-ban és 1968-ban film, 1959-ben pedig képregény készült belőle. A regény a török olvasók számára 2013-ban vált hozzáférhetővé, a Török-Magyar Baráti Társaság kezdeményezésére.

Amikor a regény megírására készült, Gárdonyi Géza Tinódi Lantos Sebestyén históriás énekét is elolvasta. Tinódi Sebestyén (1495–1556) személyesen vett részt kora eseményeiben, vagy a lezajlott csaták résztvevőivel

Székely Bertalan festőnek Az egri nők az ostromolt vár falán című festményéhez (1867) készített vázlat (1856)

beszélgetve gyűjtött információkat. Az eseményt aztán megverselte, s az országot járva, kastélyokban, udvarházakban, várakban terjesztette a híret. Gárdonyi Géza a regényben is megjeleníti a vándorénekest, amint Mohács elestét (1526) adja elő: „Inkább elbeszélés volt az éneke, mint dalolás. Néha végigénekelte egy sort, a másikat csak szóval mondta el, a kobozra hagyva a dallamot. Néha csak az utolsó sor végét fogta énekhangra. A szeme az

Majd a többiekhez fordultam:

– Miféle aljas rágalom áldozatai önök, uraim? Elhinnék, hogy én, a testvérük, képes lennék ilyen iszonyatos rágalmakat szórni önökre, hős tisztekre? Ami sok, az sok! És ráadásul épp akkor – folytattam –, amikor a bátrak bátrai úton vannak, hogy átvegyék halhatatlan gyarmatbirodalmuk szent őrzését! (...)

A kezét továbbra sem engedtem el, és egyre ékesszólóbban beszéltem. Amikor nem gyilkol, akkor a katona valóságos gyermek. Könnyű elszorakoztatni. Mivel gondolkodni nem szokott, amikor beszélni kezdesz hozzá, kénytelen óriási erőfeszítéseket tenni, hogy megértsen. Frémizon kapitány nem ölt meg engem, most éppen nem is ivott, a kezével, a lábával sem csinált semmit; gondolkodni próbált. Ez pedig meghaladta az erejét. Mondhatnám, az agytekervényeinél fogva tartottam a markomban. (...) Mivel magam sem tudtam pontosan, mit beszélek, legfőképpen annyit, hogy nem hagyhatok fel a lírai hangnemm, a kapitány kezét tovább szorongatva, végül megcéloztam

egy képzeletbeli pontot abban a puha ködben, amelyben a Bragueton admirális fújtatva és köpködve, nagy propellerforgással haladt előre. Majd megkockáztattam, hogy a kapitány egyik kezét, de csak az egyiket elengedjem, és szabad kezemet a fejem fölött meglengtetve a következő szónoklatot intéztem hozzájuk:

– A bátrak, tiszt urak, végül mindig megértik egymást! Éljen hát Franciaország, a teringettét! Éljen Franciaország!

Branledore őrmester trükkjét alkalmaztam. Most is bevált. Ez volt egyébként az első eset, hogy Franciaország megmentette az életemet, addig inkább az ellenkezője szokott történni. Némi habozást figyelhettem meg hallgatóim közt, de bármilyen szándékok vezessenek is egy tisztet, azt mégis nehezen teheti meg, hogy a nyilvánosság előtt fölpofoz egy civilt, aki épp abban a pillanatban torkaszakadtából ordítja, hogy: „Éljen Franciaország!”

(Louis-Ferdinand Céline: **Utazás az éjszaka mélyére**. Európa Könyvkiadó, Budapest, 2003. Fordította: Szávai János)

Eger ostroma. Metszet, 1596

éneklés alatt maga elé merült, s olybá tűnt fel az előadása, mintha csak magát tudná a teremben, s magának énekelne. De az ő együgyű versei, mint Gábor pap egyszer megjegyezte, ha olvasva darabosak és minden művészet nélkül valók is, az ő ajkán szívet indítóan szépen hangzottak. A szavaknak más értelme kelt az ő ajkán. Ha ő azt mondta: gyász, akkor elsötétült minden a hallgatók szeme előtt. Ha azt mondta: harc, látták az öldöklő dulakodást.”

Most az *Egri históriának summája* című históriás énekel ismerkedjünk meg, amelyet Tinódi Sebestyén az esemény lezajlása után egy évvel, 1553-ban írt meg, 115 strófában. A vers záró része az egri események 1799 strófában történt előadásának. A történetet a következő szándékkal indítja:

*Summáját írom Egör várának
Meggzállásának, viadaljának,
Szégyömvallását császár hadának,
Nagy vigasságát Ferdinánd királnak.*

*Urak, halljatok szép csuda dolgot,
Mint az Ūristen ada vígságot,
Mutat hozzátok irgalmasságot,
Az pogánokon álla bosszúságot.*

Buda eleste (1541) után a törökök könnyen törhettek előre. Veszprém, Temesvár, Drégely, Szolnok rendre elbukott a túlerővel folytatott harcban. Ali basa ekkor vet szemet Vég-Eger várára. 1548-ban Ferdinánd király „jó végháza kulcsát” Dobó István hadnagyra bízta. A török közeledtekor a várkapitány segítséget kér, katonákat és mesterembereket hív a várba. A katonákat hat hadnagy fogja össze. A vár mellett elterülő városnak 1900 lakója van. Egy részük elmenekül a törökök elől, másik részük a várba költözik. Dobó István úgy dönt, hogy a várost felégeti, hogy a törökök ne jussanak zsákmányhoz, s azért is, hogy a várból

könnyebben követhessék az ellenség hadmozgását, s könnyebben lóhessenek rá.

25 ezer török érkezik a vár alá. Ágyúval és ijjal lónek a várra, újabb és újabb ostromra indulnak. A falon esett réseket a mesteremberek az éjszaka leple alatt folyamatosan eltüntetik, s így elejét veszik a törökök várba való bejutásának. Egy gyaloghadnagy, „hegedős István” árulást követ el: megkínózzák és elretentő példaképpen a vártéren felakasztják. Egy alkalommal a sekrestyében felhalmozott lőpor felrobban, nagy kárt és nagy tüzet okozva. A magyar katonák mindegyre kiszöknek a várból, mészárolják a meglepett ellenséget, zsákmányt rabolnak tőlük. Egyúttal vizet hoznak a szomjazó lakosságnak és az állatoknak. A várvédők különböző cselekhez folyamodnak. Gerelyeket forrósítanak fel, ezeket nyújtják a várfalra mászó törököknek, akik gyanútlanul megragadják a forró vasat, s összeégetik tenyerüket. Olvassuk együtt a leleményes technikák leírását:

*Ím, az rakás fák mind felgyúlának,
Könkő, szurk, faggyú kihányatának,
Az terekök ott sokan hullának,
Ez sok fortéllyal semmit használnak.*

*(...) Nyás-gerelt igen meghevítének,
Kit az terekök igen pökdösének.*

*Sokan az gerelt mert megragadák,
Tenerök bőre szakadozának,
Nagy rútt szitkokkal átkozódának,
Benn az vitézők igen kacagának.*

Szómagyarozat:

könkő = kénkő, darabos kő

szurk = szurok

terekök = törökök

nyás-gerel = hosszú nyelvű, vashegyű szűrőfegyver

tenerök = tenyerük

A küzdelemnek drámai pillanatai vannak. Mindkét fél elkeseredetten viaskodik. A bátor és leleményes asszonyok is gyakran a várvédők segítségére sietnek. Tinódi Sebestyén a következőképpen érzékelteti a harc hangulatát:

*Felhágnak, másznak pogán terekök,
Nagy sok zászlókat törésre visznek,
Allát kiáltnak, dobok zöngenek,
Lónek, hagyítnak, igön embörködnek.*

(...) Rettenetös nagy öldöklés vala,
Mind az két félben sok megholt vala,
Szegín Mecskei megsérvött vala,
Szégyönt terek ott vallottak vala.

De meg másfelől az földbástyára,
Nagy sok zászlóval tömlöcbástyára
Hertelenséggel rohanának rá,
Belől vitézők sokan futnak arra.

Itt vitéz Dobó István forgódék,
Pető Gáspár es oda érkezék,
Sok jámbor vitéz ott embörködék,
Zászlók hullának, vitézők halának.

(...) Jésust háromszor ők kiáltának,
Dobok, trombiták igen harsagnak,
Kétfelől puskák igen ropognak,
Fénös feyverök villagnak, csattagnak.

Rettenetösön minden bástyánál
Vínak, harcolnak sok vérontásval,
Sebösök vannak nagy oításval,
Sokan elhullnak sebbel és halálval.

Az temlöcbástyánál Dobó vala,
Ott ő apródját ellőtték vala,
Ő keze-lába sebösült vala,
Ott asszonnépek vitézködnek vala,

Lám, sok köveket vártákra hordnak,
Nagy bátor szívvel ők hagyigálnak.
Aranyas zászlóját Ali basának
Hősek bényerék, igen vigadának.

Szómagyarázat:

Allát = Allahot
hagyítanak = hajítanak
embörködnek = vitézkednek
sok megholt vala: a küzdelemben mintegy 4-500 magyar katona esett el
megsérvött = megsebesült
fénös = fényes
sebösök = sebesültek
oításval = jajgatással
vártákra = várfalra

A törököknek be kellett ismerniük a vereségüket. Kara Ahmed és Szokoli Mehmed 1552. október 17-én vonult vissza, Ali pasa pedig másnap, október 18-án. Egy török forrás a következőképpen értelmezte a törökök kudarcát: „Negyven napig tartott a harc, de elfoglalása könnyű szerrel nem volt lehetséges, mert bástyáinak ormai az égig érnek, falának alapja a tengerben van, védői a szerencsétlenség elhárításában tökéletes mesterek, fortély és hadicsel dolgában serények valának, továbbá rendkívül nehezen hozzáférhető és pártját ritkító vár. Isten végzéséből bekövetkezvén a téli évszak és a hideg idő, a beállott esőzés és havazás miatt eltűnt a nyugalom és türelem; az élelmiszerekben való szükség aggasztotta a sereget, a hidegség megzavarta a jószágok nyugalmát.”

Eger vára és környéke. Korabeli metszet

Kedves fiatal olvasók, itt sorozatunk végéhez érteztünk, amelyben a magyar történelem és irodalom egy régi korszakába tekintettünk be. Zárásként a sorozat felvezetőjének néhány mondatát olvassuk újra.

Magyar nyelvű költészetünk korai időszakában vagyunk, amikor még csak kevesen olvastak, a verseket énekmondók adták elő, fejedelmi, nemesi udvarokban. A 16. század ez, amikor napirenden van a törökök támadása. A históriás énekeknek ebben a korban volt aktuális üzenetük: eszményítették a bátrakat, a kitűnő fegyverforgatókat, az országot, a né-

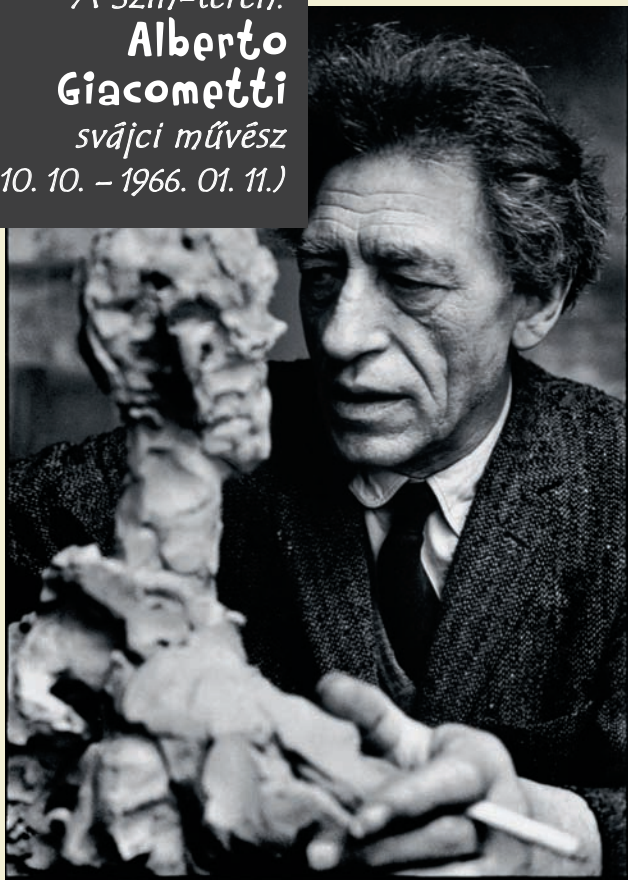
pet, a kereszténységet, a bajtársakat védelmező katonákat, a bölcs hadvezéreket, azaz a vitézi erkölcsöt. Ehhez tartozott az árulás, a kegyetlenség, a kínzás, a fosztogatás elítélése. S hogy miért versben kellett mindezt elmondani? Ti, kedves olvasók, azt is tudjátok, hogy ez a kor még a reneszánsz kora, amikor Európa-szerte elterjed a művészetek, minden szépség szerete, valamint ez a humanizmus kora, amikor kialakul az élet, a természet, az embertársak szeretete, valamint ez a reformáció kora, amikor a vallásos hit, a bűntől való tartózkodás beépül a mindennapi életbe.

A lényegre összpontosítva

A Szín-téren:
**Alberto
Giacometti**
svájci művész
(1901. 10. 10. – 1966. 01. 11.)

Megkerülhetetlen név számomra, egyféle örök szerelem. Gyermekkoromban mutatta a szobrait apám, aki szintén szobrász, mint az édesapja, a nagyapám. Én nem lettem az, mert, ugye, Giacometti grafikái, festményei éppúgy lenyűgöztek, mint lecsupaszított, vékony szobrai. Azóta is imádom, a munkáit is. Nem hiszem, hogy ebben lesz már változás. Olvasom, hogy náluk is családi jellegzetesség volt a kreativitás, hiszen édesapja festőként tevékenykedett.

„Nagyon is érdekel a művészet, de az igazság annál inkább foglalkoztat. Minél többet dolgozom, annál többet észlelek.”

Ismerünk egy pár esetet a művészettörténetben, elég Picassót, Warholt említenem, akiknél bizonyos stílusjegyek abszolút felismerhetővé és híressé tették őket, nem csak szakmai körökben. Így van ez talán Giacometti

esetében is. Az elnagyolt, végtelenségig elnyújtott és lecsupaszított figurák mélyen bevésték a művész nevét a köztudatba, felejthetlenné tették. Pedig egyszerűnek tűnik a képlet, a durva, elnagyolt felület az ősi szobrokat juttatja eszünkbe, a mozdulatlanságba merevedett figurákat az örökkévalóságba repíti. Mindez ezerrel megnyújtva, mint El Greco alakjai. Ő is családtagjait használta modellnek.

Ne feledjük, művésznünk nemcsak így tud, hanem így akar dolgozni. Hogy jobban érthető legyen a történet, az illusztrációk között találtak olyat, ahol azt is felvillantja, hogy mennyire mesterien értett a hagyományosabb plasztikához.

Ebben az évben és főleg mostanság egyre többet látom felpattanni a nevét itt-ott, különböző kiállítások kapcsán, a nemzetközi szcénában. Ilyen például a londoni Gagosianban jelenleg is futó *Substance and Shadow* (Anyag/Lényeg és Árnyék) kiállítás Giacometti szobraival és a munkáiról készült Peter Lindbergh-fotókkal. Megemlíthetjük az ötven évet átölelő életmű több mint 250 munkát felvonultató, Tate Modern-beli retrospektív anyagát is, szeptemberig látogatható tárlatát. Aki tudja, nézze meg!

Munkái frissek, kísérleti jellegűek. Soha nem érezte befejezettek egyiket sem. Csontvázra emlékeztető törekeny alakjai az embert mutatják meg, a háborúk és szörnyűségek utánit, mármint az ember maradványait. Honnan jöttek, mit akarnak ezek az álomszerű, emlékekből táplálkozó totemfigurák? Egyes értelmezők szerint lombjukat elhullatott fákként mutatkoznak meg ezek a lecsupaszított lények. Egyik levelében azt írja alakjairól, hogy sosem egységes tömbként jeleníti meg őket, hanem áttetsző alakzatokként.

„Mások műalkotásába
igenis azt látunk bele,
amit látni akarunk.”

„Nézd meg, milyen szép százlátó üveg!” (József Attila)

Villámok olvasztotta üvegcavicsok a kaliforniai Üvegparton, a MacKerricher Nemzeti Parkban

Az üveg- vagy üveggel díszített ékszerek több ezer éves múltra tekintenek vissza (óegyiptomi amulett)

A legrégebbi megmaradt üveglátó ablak a Párizshoz közeli Saint-Denise székesegyházát díszíti (az építető apátot ábrázoló 12. századi ablak)

Alakos díszítésű, késő reneszánsz kori velencei üvegpohár

Két angyalt ábrázoló Tiffany-ablak 1910-ből

Barokk kori virágdíszes kristálykancsó (16. század)

Az előző századforduló táján kibontakozott szecesszió korában már lakóházakat is díszítettek festett üveglátó ablakok (Róth Miksa ablaka, 1910-es évek)

A sepsibükszádi üveghuta működését 1907-től fellendítő Sovánka István üvegművész őszi virágokkal díszített vázája

A Székely Nemzeti Múzeum (Sepsiszentgyörgy) gróf Bánffy Miklós terve alapján készült, Csaba királyfit ábrázoló üveglátó ablaka (2012)

„Átlátszó vagyok, mint az üveg” (Weöres Sándor)

Az első üvegtárgyak átlátszatlanok voltak (üvegyöngysor a Kr. e. 5-6. századból)

A legrégebbi pontosan datált üvegedény III. Thotmesz fáraó serlege a Kr. e. 15. századból

A Kr. e. 5. századi egyiptomi üvegművészet termékei: illatszerek tárolására használt üvegcsék és korsó

Mindennapi életünk elképzelhetetlen lenne üveg nélkül. A fény átlátszó üveglapokon át jut otthonainkba, üvegekben tároljuk a folyadékokat, szemüvegek, dísztárgyak, tükrök, egyéb használati eszközök, bútorok alkotóelemei készülnek belőle. Egyre elterjedtebben használják az építészetben üvegtáblák, üvegyapot, üvegtégla, üvegbeton formájában. Üveg csillog a mesékben is, amelyek eseményei „még az üveghegyeken is túl” történnek, üvegekoporsóban fekszik Hófehérke, üvegcipellőben táncol Hamupipőke stb.

Feltalálása – legalábbis Plinius ókori római történetíró leírása szerint – egy véletlennek köszönhető. A leírt történetben egy szódát szállító föniciai gálya úgy 5-6000 évvel ezelőtt

hajótörést szenvedett, és a hajósok a partra sodródott szódából és homokból tűzhelyet készítettek. Másnap a hamu alatt drágakőként csillogó anyagot – üveget – találtak, amelyhez hasonló hatásterésük után maguk is készítettek. A természet egyébként itt is megelőzte az embereket: a vulkáni kitörés, a meteoritbecsapódás vagy a villámcsapás során felszabaduló hő megolvastja és üveggé alakítja a homokot. Az ember hozzájárulása a homok olvadáspontjának csökkentése volt, szóda vagy fahamu segítségével.

A legújabb kutatások szerint az üveg első előfordulási területe Mezopotámia, illetve Egyiptom, ahol a papok korsókat, fiolákat, tálakat formáltak belőle.

A legértékesebb, ránk maradt római üvegtárgy az Augustus császár uralkodása idején, Kr. u. 10 körül készült Portlandváza, sötét alapon kidomborodó fehér mintázattal

Krisztus születése táján készült római üvegtál

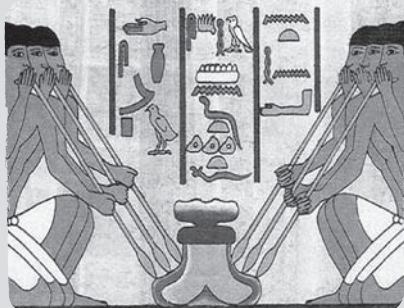

Üveg-, gyöngyház- és márványkockákból készült mozaik (Jézus arcképe) a ravennai San Vitale-templomban (6. század)

Üvegből formált, bor vagy olaj tárolására használt görög amfora a Kr. e. 4. századból

Az üvegyártás elengedhetetlen kelléke volt a forró üvegbuborékok fúvására alkalmas pipa (ókori egyiptomi mesterek fúvópíppákkal)

12. századi, tűzzománc bizánci medál Szent Demeter arcképével

A 13. században Velence a táblaüveg gyártásában is élen járt, ragyogó fényű üvegük tükrök előállítására is alkalmas volt

Üvegművészet a kezdetektől napjainkig

Az üvegtárgyak készítésének művészete az ókori Egyiptomból – római közvetítéssel – egész Európába eljutott. Az üvegyártás fellegvára az 5-6. századtól Bizánc, majd Velence lett. 1291-ben Velencéből tűzveszélyességük miatt kitiltották az üvegfúvó műhelyeket, így azok Muránó szigetére költöztek, ahol a metszett, színezett, művészi kivitelezett üvegtárgyak gyártása a reneszánsz korától az üvegművesek céhének szigorú szabályai szerint történt. A mesterség fortélyait szigorúan őrizték, az üvegfúvók nem utazhattak el a szigetről, a gyártás titkát idegeneknek eláruló mesterekre pedig halálbüntetés várt.

Ennek ellenére az üvegyártás a késő reneszánsz korában, az 1500-as

években már Angliában is virágzott, üvegtárgyaik és ablakaik velencei mintára készültek.

A 16. században cseh és német mesterek kidolgozták, majd tökéletesítették a metszés és a csiszolás technikáját, új lehetőséget teremtve a díszítésre. A metszett, színezett, gazdagon díszített üvegedények – amelyeken már portrék, mitológiai alakok, többalakos jelenetek is feltűntek – különösen a barokk és a rokokó korában, a 16-18. században váltak divattá.

Az előző századfordulón ismét virágkorát élte az üvegfestés, az ablakokon, bútorokon, lámpákon megjelentek a szecessziós stílusirányzat jellegzetes alakjai, virágai, a világ legismertebb üvegművésze pedig az amerikai Charles Lewis Tiffany volt.

A 20. század első évtizedeiben az amerikai Tiffany rézfóliás technikával készített ablakokat, lámpákat tervezett

A 14-15. századtól az üvegcsillárok váltak Muránó leghíresebb termékévé

A barokk és a rokokó korban zománcozott és aranyozott tájképek is megjelentek a korsókon és poharakon

A szecesszió korában a francia Émile Gallé volt az üvegművészet legnagyobb európai mestere

Az ablak első formájának a füstnyílást tekinthetjük, amely beengedett a konyhókba egy kevés fényt (bőrrel letakarható füstnyílású szibériai jurta)

Ablak-ólommal összeillesztett hatszögletű üvegtáblák a háromszéki Magyarós református templomának ablakán

Régi polgári ház kisebb üvegtáblákból készített, kifele nyíló ablaka

Legyen világosság!

Nem tesszük az ablakba, amivel nem dicsekszünk, nem dobjuk ki pénzünket az ablakon – de mióta is van ablaka házainknak?

Eleink jurtaí, szalmakunyhói, bőrsátrai, nádkunyhói ablak nélküliek voltak, belsejüket télen csak a tűzhely fénye világította be.

Ablakaink ősei az átlátszatlan (deszka vagy bőr) fedőlappal védett füstnyílások, voltak. Később – a szegények otthonaiban még a 19. században is – áttetsző anyaggal: vékony marhabőr hártáival (lantornáival) vagy olajozott papírral takarták az ablaknyílásokat. Bornemissza Pál püspök egy 1538-ból ránk maradt levelében írta: „Többet írok vala, ha papirosom lészen vala. Ezt is az ablakról vettem le az éjjel.”

Üvegablakok először a római korban, a Kr. e. első században készültek. Velencében, a középkorban, a forró üvegbuborékokat síkfelületűre nyújtva kis üvegtáblákat gyártottak, majd ezeket fa- vagy ólomkeretekbe illesztették.

A gótika korában, a 12. századtól, a templomokban egyre elterjedtebbé váltak a rajz szerint kivágott, ólomkeretekbe foglalt, színes üvegdarabokból összeillesztett, szenteket, bibliai jeleneteket ábrázoló ablakok, amelyek – akárcsak a falképek – a „szegények Bibliájának” szerepét is betöltötték.

A polgári otthonokban az 1500-as évektől a kis üvegtáblákat fa rácszatba helyezték, és az ablakokat zsalugáterek, függönyök védték. Egytáblás üvegablakok először Franciaországban készültek az 1600-as években.

A betört ablaküvegeket még a múlt század elején is vándorüvegesek cserélték ki (akiknek láthatólag nem hiányzott a hanyatt esés)

A 19. század egyik építészeti csodájának tartották a világ legnagyobb üvegházát, a londoni világkiállításra készült kristálypalotát (1851)

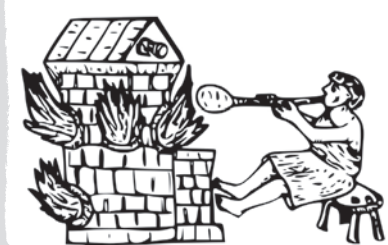

Nagy Sándor üvegablak-terve a marosvásárhelyi Kultúrpalota számára (Budai Ilona balladája, 1910-es évek)

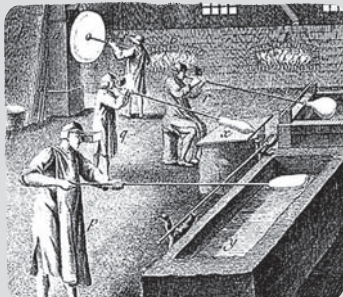

Napjainkban megszokottá vált a csupa üveg szállodák, irodaházak látványa (a baszkföldi Bilbao Egészségügyi Központjának épülete, 2008)

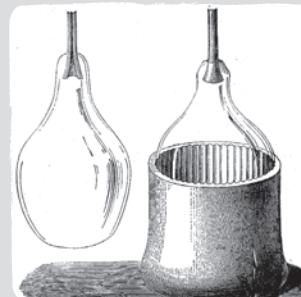

Az 1. században feltalált fúvópipa alakja és mérete az évezredek során alig változott (középkori ábrázolás)

Középkori üvegfúvó műhely palackokat és síküveg korongot gyártó mesterekkel (18. századi metszet)

A palackok, poharak készítésére különböző alakú formák szolgáltak, amelyekbe a forró üvegbuborékokat helyezték

Az üvegyártás egyik alapanyagaként szolgáló hamuzsirt készítő mesterek egy középkori metszeten

Üvegművesség Magyarországon

Honfoglaláskori sírokban talált gyöngyök, edények bizonyítják, hogy nomád őseink ismerték és használták az üvegtárgyakat, bár előállítani még nem tudták.

A 11-12. században – Európa többi országához hasonlóan – szerzetesi műhelyekben készült üvegpalackok, poharak, ablakok szolgálták a templomok igényeit. Ezeket követték később a díszesebb háztartási üvegtermékek gyártó, uralkodói és uradalmi üvegszűrök (huták). Üvegyártásra emlékeztető telepnevek: Alsóhuta, Fiskális huta, Ötházhuta stb. Az erdőben működő vándorhuták 30–40 évenként új, a hamuzsír gyártásához szükséges fában gazdag területekre költöztek.

Az első üvegfestők a 14. században, Nagy Lajos király korában Itáliából települtek Magyarországra, és művészetüket a magyar mesterek is eltanulták. A legelső önálló üveges cég Kassán alakult 1714-ben.

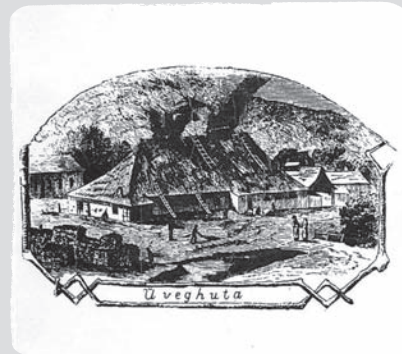
Az első és legtovább üzemelő erdélyi hutát Bethlen Gábor fejedelem alapította 1619-ben, a Fogarasi-havasok egyik völgyében, Muránóból hozatott mesterekkel. A növekvő keresletnek köszönhetően Erdély-szer-te új üvegszűrök létesültek, főleg az erdőben gazdag Székelyföldön (Zágon, Kovászna stb.). Egykori hutákra emlékeztet néhány falu régi vagy ma is használt neve is: Üvegszűr (Mikóújfalú), Zalán-Üvegszűr (Zalánpatak), Gör-gényüvegszűr. Sepsibükszádon a Mikó Ferenc gróf által alapított huta az első világháború kiteréséig működött.

Az észak-magyarországi Pásztón feltárt 12. századi üveghuta az egyik legkorábbi volt Európában (a pásztói huta romjai)

Helyreállított 19. századi üvegfúvó kemencék a dél-dunántúli Pusztabányán, a Mecsek középhegységben

Az üveghuta általában két helyiségből álló, ácsolt tetőszerkezetű épület volt, közelében a fahamu előállítására szolgáló kemencékkel

Mikor szoros, mikor tág

Folytatom ott, ahol egy hónapja abbahagytam, azaz, hogy ismét iskolába járok. Hetente kétszer két és fél órás némettanfolyamon veszek részt. Néha lemaradok, túl gyors az iram, máskor hirtelen bevillannak régen tanult dolgok, nyelvtan, szókincs, valami a helyére kerül, összeáll egy kép, és gyorsabban válaszolok, mint a többiek. Hol előreiramodok, hol lemaradok, s közben, észrevétlenül, egyre gazdagabb lesz a nyelvtudásom.

Egyik nap vagy nem volt pontos az információ, vagy én nem értettem meg pontosan, de előugrottam a feladattal. A tanárnőnk figyelmeztetett, hogy még nem tartunk ott, én viszont másodszor is előugrottam, kérdeztem valamit. Nem szándékos bosszantás vagy fitogtatás volt, egyszerűen csak pillanatnyi összezavarodás miatt máshol kötöttem ki, mint ahol a tanárnő, a csoport tartott. Ekkor ismét rám szólt a tanárnő, olyan hangnemben, ahogy rátok is gyakran szólnak szülők, tanárok. Kioktató, kissé nyers, helyretevő hangon. És én abban a pillanatban bezárultam. Elment a kedvem a tanulástól.

Továbbra is figyeltem, hogy ne zavarodjak össze még jobban, de az öröm odalett. Az a szárnyaló jó érzés, ami abból jön, hogy haladok, ahogy tudok, csinálom, ahogy tudom, néha lemaradok, máskor előreiramodok, hogy van saját ritmusom, saját folyamatom, ahogy elsajátítom a dolgokat, no, ez lett oda. Összeszorított száj maradt, keserűség maradt, görnyedt hát maradt, erőltetett odafigyelés maradt. Egy pillanatra – hiszen ahogy rájöttem, hogy mi történt, azt is láttam, a bennem lévő iskolás lázad az összes sérelemért, ami valaha is érte. Utána visszacsatlakoztam ahhoz az érzéshez, ami most, majdnem negyven éves fejjel vett rá arra, hogy ismét németül tanuljak. Egy jó, tiszta érzéshez, amiben sok öröm és

sikerélmény van. De, ettől függetlenül, ami történt, még sokáig motoszkált bennem.

Gyakran gondoltam rátok, akik még sérülékenyebbek és még kiszolgáltatottabbak vagytok, mint én. És kívántam nektek, hogy bírjátok ki, hogy ne adjátok fel, hogy találjátok meg mindig azt a belső, külső hangot, ami visszavezet titeket ahhoz, hogy megéri kirtartani, megéri kívánni, meglépni, megéri kiállni magatokért, harcolni, amikor a harcnak van az ideje, és békét kötni, amikor beérik a belátás. Megéri megtalálni azt a kicsike részt, ahol az öröm, a hála, a jó lubickoló érzés felülírja a bezárulást. Megéri újból és újból megnyílni, és örömmel, rácsodálkozva tanulni.

Jó tanulást kívánok nektek a vakációra is, nem feltétlenül könyvekből, internetről, hanem eleven, húsba vágó helyzetekből, amikor ott belül úgy érzitek, hogy na, ez most egy igazi, nagy lépés volt, egy határátkelés, még akkor is, ha eleinte szinte senki nem veszi észre. Jó visszacsatlakozást a szívetekhez, legbelső mesteretekhez, aki, amikor túl szorosra szűkül a világ, gyakran robbantja szét az abroncsot

egy szívből jövő kacagással.

S mivel bennem iskoláskorom óta lüktetnek Szilágyi Domokosnak az alábbi sorai, most ezekkel köszönök el tőletek, őszig. Hátha néha eszetekbe jutnak, megérintenek, megszólítanak:

„Jaj istenem a világ
kinek szoros kinek tág
jaj de szoros a világ
csontig hatol velőt vág
hogy kitágul a világ
ha egyszer jobb időt lát.”

Hurrá, nyaralunk!

Hamarosan itt a vakáció. Nézzük, milyen lehetőségeket tartogat számunkra, számotokra a nyár. Séta, túra, kirándulás, tábor: ezek külön-külön vagy esetleg együtt. A benti tevékenységek (telefonozás, tévzés, gépezés) helyett választhatjátok a közelemben található park, erdő, patakpart felkeresését. Akár gyalogosan, akár biciklivel, mindenképpen jó kikapcsolódás és feltöltődés lehet! Vagy, ha kedvetek támad, és a haverok is benne vannak, távolabbra is túrázhattok, kirándulhattok. Előtte azonban ne felejtsetek szólni szüleiteknek 😊, esetleg ők is veletek tarthatnak.

A táborokban való részvétel mindig tartogat izgalmakat, legyen szó osztálytáborról vagy más szervezett táborról, ezért komolyabb előkészületeket igényel.

A sátorozás külön élményekkel jár, ha van lehetőségetek, ne hagyjátok ki ezt. Lazulásként strandolhattok, fürdöthettek, ha van lehetőségetek, de a szabályokat tartsátok be! Az éjszakai csillagnézés, táborút mellett üdögélés, éneklés külön élményt jelenthet a nyári izgalmak közepe is.

Elő hát a hátizsákot, bakancsot, és irány a természet! Ha úgy gondoljátok, hogy nyári élményeitek másokat is érdekelhetnek, küldjétek el nekünk túráitok, kirándulásaitok beszámolóját. Kíváncsian várjuk!

Szeszélyes lüktetések

A mohóság, a habzsolás, az élvezetek túladagolása mindennapjaim részét képezik. Akár mondhatom azt is, hogy szeretek intenzíven élni. Ha kávézom, akkor legalább három pohárral iszom meg egy nap, ha biciklizek, akkor csakis széleseben haladok, és ha zenét hallgatok, akkor azt hangosan teszem.

Talán ezért van az is, hogy leginkább azokat az előadókat, zenészeket vagy együtteseket kedvelem, akiknél érzem a zeneiségen túl a színpadi – múlt – jelenléteket.

Lassan másfél éve kezdtem el követni a **Sons of Kemet** (Kemet fiai) nevű együttest. Az angliai eredetű, javarészt dzsesszt, afrodzsesszt világzenével kombináló

Shabaka hatéves korában kezdett klarinéton játszani, amit később szaxofonra cserélt, 2011-ben alapította meg a Sons of Kemet együttest Oren Marshallal (tuba), Seb Rochforddal és Tom Skinnerrel (dobok, ütős hangszerek). A két fúvós hangszer lendületes és harsány melódiáit a két dobos gyakran repetitív és lüktető ritmusai annyira energikussá varázsolják, hogy amikor először láttam élőben őket, nem bírtam magammal, és a koncert végéig az első sorban ugráltam – annak ellenére, hogy akkor egy színházban játszottak, ahol elméletileg a székemből kellett volna végignézni a koncertet. Az erő és a már említett energia, amit a négy muzsikus a zenén keresztül közvetít, az első pillanattól magával ragad,

nagy, intenzív hullámban találsz magad. Hangos, gyors, hurrikánélmény, ami mégsem a káosz felé halad. A koncert végére azt éreztem, hogy úgy lihegek a fizikai fáradtságtól, ahogyan legalább 150 guggolás után tudok. Ám az arcomra tapadt folyamatos mosoly és kimelegedett testem bizsergése azt éreztették velem, hogy modern afrikai rítusba csöppentem, ahol csak annyi a dolgom, hogy érezzem a ritmust. Élmény, amiről nem beszélni kell, hanem átélni.

A londoni zenészeknek két albumuk jelent meg eddig, 2013-ban

a *Burn* és 2015-ben a *Lest We Forget What We Came Here To Do*. A második albumukról ajánlom, hogy hallgassátok és nézzétek meg az *In the Castel of My Skin* (Bőröm kastélyában) című dalt, amelyhez videoklipet is forgattak.

Intenzív zenehallgatást nektek, és ha magával ragad ez a zenestílus, akkor bátran ajánlom Shabaka másik két együttesét is, a *The Comet is Coming*-ot és a *Polar Bear*-t.

SONS OF

KEMET

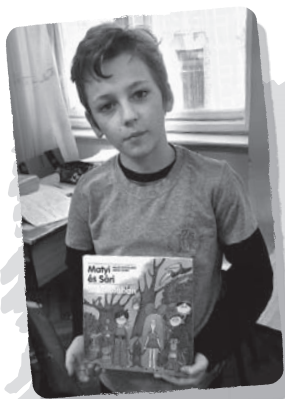
formációnak már a nevében is valami szokatlant fedeztem fel. A „kemet” elnevezést ugyanis az ősi Egyiptomra használták, jelentése nem más, mint a feketék földje. Ehhez hűen az együttes frontembere a harmincegy éves Shabaka Hutchings, aki Barbadoson nevelkedett, s bár az elmúlt tizenöt év alatt Londonban talált otthonára, körbeutazta Észak-Afrika városait és falvait, olyan törzsi élményeket tapasztalva meg ott, amelyek mély nyomot hagytak zenéjében.

Mit ajánlanak a fiatal olvasók?

Cimbi kíváncsi lett, mit olvasnak a fiatalok, ezért meg is kérte őket, hogy élményeiket osszák meg vele és társaikkal. Ebben a lapszámomban a kolozsvári János Zsigmond Unitárius Kollégium két ötödik osztályos tanulójának ajánlóját olvashatjátok.

Egy kortárs és egy klasszikus

MILOS MACOUREK

Matyi és Sári az iskolában

Matyi és Sári egy átlagos napon kap egy letépett telefonkagylót. Ezután cseppet sem átlagos kalandba keverednek. A könyv egy nagyon vicces kalandregény. Azért ajánlom ezt a könyvet, mert nagyon humoros. A szóhasználata is olyan, amilyent a mai gyerekek használnak.

Azt mondja nekem a világról, hogy segíteni kell embertársainkon, ha ők rosszat is tettek neked. Így szól a mondás is: Ha megdobnak kövel, te dobj vissza kenyérral.

„És amikor később mindhárman visszatértek a Slitty-Slatty bolygóról az iskolába, azt mondta a tanító néni, javítsátok át a füzetekben, amit tegnap mondtam nektek, mert az ember a teremtés koronája ugyan, de ez még nem jelenti

azt, hogy a teremtés bölcs koronája, az majd csak akkor lesz, ha megtanulja a Föld minden élőlényét védelmezni és az állatok legjobb barátjává válik.”

Az én kedvenc szereplőm Matyi, de nagyon tetszik Sári és a tanítónéni is. Az egyik kedvenc mondata ez volt: „Megáll az eszem, hát hol ez az ember.” Szeretem Matyiban, hogy nagyon vicces, helytáll, amikor kell, és mindig van egy jó ötlete. Néha túlságosan is gondoskodik mindenről. Számomra ő a legizgalmasabb szereplő.

Sok barátom van, és őszintén szólva nem is tudom, ki-nek ajánlanám a leginkább, de ha jobban belegondolok, Boros Tamás Atillának és a hozzá hasonlóknak tetszhetne a könyv, és azoknak, akik olyan szavakat használnak, mint ez a könyv. Úgy gondolom, ők biztos megértenék a történet lényegét. De nem csak gyerekeknek, felnőtteknek is ajánlom. Alsósokhoz jobban illik, mint idősebb gyerekekhez. Ha egy kis nevetésre vágytok, olvassátok el!

Koppándi Botond, V. B.

FEKETE ISTVÁN Vuk

A Vuk című ifjúsági regény egy kis rókáról szól, akinek a szüleit megölték. Az író az életét mutatja be a könyvben. Hogy haltak meg a szülei, vagy hogyan vált a gyámoltalan kis Vukból igazi róka? – ez kiderül Fekete István csodálatos regényéből.

A könyvet az érdekessége és őszintesége miatt ajánlom. Az őszinteség alatt azt értem, hogy Fekete István egy kis ízelítőt ad nekünk az igazságból. Hogy milyen kegyetlenek tudunk lenni, hogy milyen veszélyekkel teli

élete van egy vadállatnak. Megmutatja, hogy attól, hogy ők nem kell iskolába vagy munkába járjanak, attól még nem könnyebb az életük.

Nekem a mű azt mondta, hogy nem minden ember tiszteli az állatokat, hogy néha kegyetlenek és önzők vagyunk.

A kedvenc szereplőm Karak, mert bár nem ő a főszereplő, mégis egy kedves, öreg és gondoskodó róka, aki segít Vuknak megtanulni vadászni, és bátor, igazi rókaként felnőni.

A Vukot a 10-12 éves korosztálynak ajánlom, mert a kisebb gyerekek talán még nem értik meg a mű üzenetét, és szomorú lehet egy kisebb gyerekeknek a történet vége.

Gyurka Dóra, V. B.

Hibaigazítás

A márciusi Cimborában megjelent ajánlók szerzői (Frinkuj Boróka, Bakó Zsolt, Török-Schuller Lilla) a kolozsvári János Zsigmond Unitárius Kollégium diákjai. Az áprilisi lapszámomban közölt ajánló szerzője, Fekete Tekla

nyolcadik osztályos. Szintén az áprilisi számban megjelent egyik ajánló esetében a könyvcímet elírtuk: A villantolvaj jelent meg A villámtolvaj helyett. A figyelmetlenségért az olvasók és az érintettek elnézését kérjük.

(A szerkesztőség)

Cimbi naplója

Sziasztok!

Bárhogy is számolom legközelebb 4-5 hólnap mulva irok nektek, ezért picit összesűríttem a mondandómat, hogy juson belőle minden napra, hó-ra, percre. Szept. igen messze van, addig lesz 1 vakáci-jó silyenek.

Lassan bár, de közeledik a nyár s vele a VAKÁCIJÓ. Nincs kisbetűs VAKÁCIJÓ, csak nagybetűs V-JÓ. Kaptam 1 csomó balagási, csengetési kártyát szomorú idézetekkel. Hogy fáj a bucsú, meg szomorú a zelválás, meg így az iskola, úgy a tanárok. Hát én nektek fogadom h. ha én 1-szer elvégzek valamen iskolát akkor dicsimnus, boldogságidézet lesz a kártyámon, nem szomorúság. S mellékelem dvdn az Örömodát Mócárttól. Csak már lenne meleg. Május van, de csak jégvirág van, a méhek nem poroznak, csak a bundás méhek. Azok is mellénybe. A legyek köhögnek, a szunyogok úgy fáznak hogy vér hejet meleg teát szivnak. Apuci is csak foralt bort iszik, azt is melegítve. Tegnap is 26 fok volt. A bor. A levegő csak 16. Nyóc a szobába, nyóc a zudvaron.

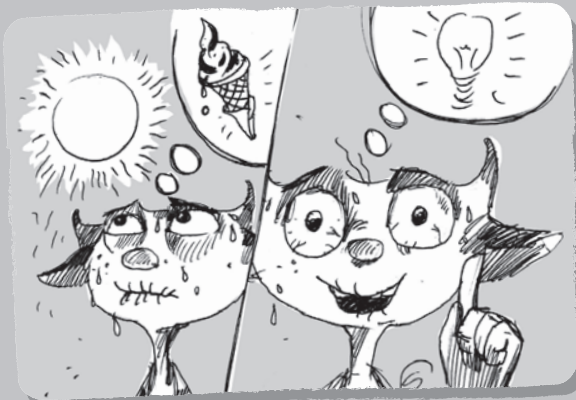
A fizikatanár, Imre bá' órán evett. Neki szabad. Öszekente magát s mikor montuk, aszonta: nyugi srácok, ez az új imizsem. Hát a régi se volt irigylésre méltó, de ez tiszta bánkbán. Tragédia.

A multkor az erdőbe voltunk vele kísérletezni. Rosz szag volt. Kerestük, mi az?! Hát rátaláltunk egy barna, gőzölgő, büdös kupacra. Kergetőztek a mókusok, leizadtak, azoknak volt olyan szaguk. Ami aszt illeti, Imibá' szaga se egy rózsaparfüm reklám. Pedig a formája a fejével együtt pont oljan mint egy golyosdezodor. Kezslábas golyosdezodor.

Talán még nem irtam hogy elég gazdagok letünk. Apuci már több éve próbálkozik, irtam is nektek, ijen-ojan dolgokkal. Árult már télen strandpapucgot, fürdőnadrágot, szárazságban esőernyőt, aztán reszelőzsírt, kanyarfurót, 30 fokos derékszöget, balkezes kalapácsot, sálat s bundásapkát is vitünk a tengerpartra. Aztán próbálkozot még magasnyaku zoknik, hátul gombolható férfimajok, nemezelt meltartók eladásával is, de valahogy szegénynek sose jöt össze a züzlet. Na de most végre elég jól állunk, sok pénzünk van, mondhatom, mi is azok közé tartozunk, akik picit feneb horgyák a zorrukot, akiknek van mit a tejbe aprítani. És mindez hála apucinak. Met ha nem derül ki, hogy van neki egy nagybáttya Ausztráliába, aki után ő az egyetlen örökös, akkor ma is szegények lennénk. De nem. Gazdagok letünk. Bocsi s remélem, nem baj, kispofáim, ha többet nem irok nektek, majd irjatok, s a borítékban küldök 1 kis lóvét. Neféjjetek, csak vicelek! A pénz nem minden, s külömben is még nem kaptam ki a részemet apucitol. Ha kikapom, jöhet a nyaralás.

Majd beszámolok nektek. Addig is éjjen a csengő s a hoszuszünet, de legjoban éjjen az a csengő, amelyikre kicsegetnek. S a hoszu nyári sünet!

Fagyirobbanás

Csillag István rajzai

Az életveszélyes 19. századi divat Gyilkos szoknyák és halál szakállfésülés közben

Henry Wadsworth Longfellow felesége, Fanny 1861-ben, egy délután békésen üldögélt otthonában, amikor ruhája egyszer csak lángra kapott. Égési sérülései annyira súlyosnak bizonyultak, hogy másnap meghalt. A gyászjelentés szerint egy gyufa vagy egy égő papírdarab okozta a tüzet. Ebben az időben ez korántsem volt szokatlan módja a halálnak. Ekkoriban még gyertyák, petróleumlámpák és a kandallóban égő tűz biztosította az otthonok világítását és fűtését, és a nők bő szoknyái és tüllruhái komoly tűzveszélyt jelentettek.

A kalapkészítés veszélyei

Nem ez volt azonban az egyetlen veszélyforrás – olvasható a National Geographic cikkében. Az anilinfestékkel készült zokniktól begyulladt az emberek lába, a ruhagyári dolgozókon pedig gyakran fekélyek jelentek meg. A nők az ólomtartalmú sminktől olyan idegsérüléseket szenvedtek, hogy nem tudták felemelni a kezüket. A celluloidfésűk túl magas hőmérsékleten akár fel is robbanhattak. Pittsburghben egy férfi hosszú, ősz szakállának fésülése közben vesztette életét, Brooklynban pedig felrobbant egy fésűgár.

A kor legdivatosabb ruhadarabjai, kiegészítői és szépítkezési eszközei közül a legtöbb olyan kémiai anyagok felhasználásával készült, amelyeket manapság már egyértelműen mérgezőként ismerünk. Elsősorban azonban nem viselői, hanem készítői szenvedtek a halálos tárgytól. A veszélyeztetettek egyik csoportja a kala-

posoké volt, sokan higanymérgezést kaptak munkájuk során, amely akár halálos is lehetett. A 18–19. században sok kalap nyúlszörből készült, amelynek nemezzel való összetapasztásához higanyra volt szükség. A higany különösen belélegzés esetén volt veszélyes, mivel egyenesen az agyba jutott. Amikor orvosok meglátogatták a kalaposműhelyeket, az iparosok azt hitték, megfigyelik őket, ledobták a szerszámaikat, és rettentő mérgesek lettek. Sokuknak voltak szívproblémáik, voltak, akiknek kihullottak a fogai, és fiatalon meghaltak. A veszélyekről mindenki tudott, de általában csak úgy tekintettek rájuk, mint munkával járó kockázatra, a kalapot viselőnek pedig nem kellett ilyesmitől tartaniuk, mivel a bélés megvédte őket. Az ily módon történő kalapkészítést sohasem tiltották be Nagy-Britanniában, és a veszélyes munka csak az 1960-as években tűnt el, amikor a férfikalap kiment a divatból.

A habzó szájú művirágkészítő

Az arzént mindenhol meg lehetett találni a viktoriánus Nagy-Britanniában: gyertyákban, függönyökben és tapétákban is. Mivel szép, élénkzöld színt kölcsönzött az anyagoknak, különféle ruhák, kesztyűk, cipők és a nők által hajba tűzve is szívesen viselt, valamint lakásdíszként is előszeretettel használt művirágok készítéséhez is felhasználták.

A nők az általuk hordott hajkoszorúktól sokszor kiütéseket kaptak, de a higanyal készült kalapokhoz hasonlón az arzénos ruhadarabok és kiegészítők is azok számára jelentettek igazi veszélyt, akik készítették. A British Medical Journal című szaklap például arról írt, hogy az arzéntartalmú öltözéket viselő nők „elég mérget hordoznak a szoknyájukban ahhoz, hogy minden hódolójukat megöljék, akikkel egy fél tucat bálteremben találkozhatnak”. Az 1800-as évek második felében a hasonlóan túlzó állítások hozzájárultak ahhoz, hogy a közhangulatot a zöld halálos árnyalata ellen fordítsák.

(Forrás: Múlt-kor történelmi portál)

Törtvonalban

A rejtvényhez csak vízszintes meghatározások tartoznak. Ha ezeknek megfelelően beírjátok a szavakat, akkor a besötétített négyzetekben felülről lefelé magyar csillagász (1720–1792) neve lesz a megfejtés!

Meghatározások:

1. Szándékozik, szeretne.
2. Tápláló.
3. Repül.
4. Jó szag.
5. Arra a másik helyre.
6. Nívó.
7. Ragadozó halfajta.
8. Fűvágó eszköz.
9. Kis folyóvíz.

1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					
9					

Középen a poén

A rejtvényhez csak vízszintes meghatározások tartoznak. Ha az ezeknek megfelelő szavakat beírjátok, akkor a középső két, sötétített, oszlop betűit, páronként, felülről lefelé összeolvassátok, a következő vicc poénja a megfejtés:

Az osztály zajong, a tanító néni nem tud tanítani, megjegyzi:

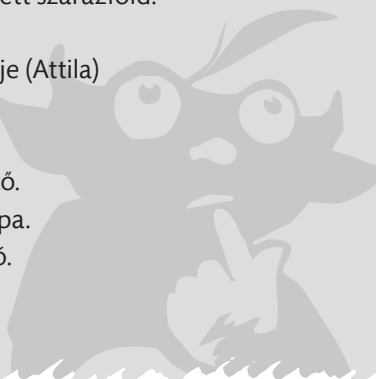
- Ebben az osztályban nem lehet tanítani, mert 24 idióta van a teremben!
  - 25! - javítja ki Móricka.
  - Azonnal takarodj ki, szemtelen kölyök! - kiált rá a tanító néni.
  - ...! -szól vissza az ajtóból Móricka.
- (A poén a rejtvényben.)

Meghatározások:

1. Tengerrel körülvett szárazföld.
2. Materiális.
3. Az EDDA vezetője (Attila)
4. Indián istenség.
5. Baka.
6. Ablakon kitekintő.
7. Kis termetű paripa.
8. Forrasztó, ónozó.
9. Halad a kígyó.

10. Enged.
11. Nagy testű, nagy szájú vízi állat.
12. Be nem ismerő.
13. Honfi, patrióta.

1						
2						
3						
4						
5						
6						
7						
8						
9						
10						
11						
12						
13						

Ki van az átlókban?

A rejtvényhez csak vízszintes meghatározások tartoznak. Írjátok be az ezeknek megfelelő szavakat a hálóba, ha jól dolgoztatok a két átlóban, a sötétített négyzetekben egy magyar író neve lesz a végső megfejtés!

Meghatározások: 1. Ajtón bebocsájtást kér. 2. Erős napsütés és eső ellen is lehet használni. 3. Ragadozó halfajta. 4. Üzleti alkalmazott. 5. Nemesfém, de magyar költő is volt (János)

1				
2				
3				
4				
5				

Hazai magyar költő, 1973-ban született		... magyar rajzfilmsorozat	Állat fekhelye	Árus régi piacon, búcsún	Szolga	Vörös-barna	Hungary	Költői indulatszó	Tibeti szarvasmarha	Nehéz fém		A költő kötet
Luxemburg autójel	A költő verskötete	Pirosodó									Spanyol autójel	
Kórházban dolgozó hölgy							Van ilyen tő is				Óreg bácsika	
Cirógató							Fa nemesítése	Huncut kisfű				
Zár szélei!	Eltérő					Félig halk!		Vágó eszköz	Vizben tisztít			
Liba	Német autójel		Szén vegyjele		A túlsó partra jut	Mű megváltoztatása			A sugár jele	Q. kiejtve		Országokat választ el
Bodri lakása		Régészeti munka	Becsapás		Éppen csak				Ótnél eggyel több			
Épelméjű, beszámítható		A park vége!						Sajt fele!	Takarmányt tartósít		Orvosnál mondjuk	
Nulla	Könnyezéssel elér						Óriáskigyó	Kiegészít			Lopakodó	
Feszítő eszköz	Felső végtag	A tárgy ragja		Elütés autóval			Romlott a tojás					Józseffel és Benedekkel hozza a meleget
Saját, privát		Liba mondja			Ünnep is van ilyen							
Kézimunka fajta					Otromba			Mesterkelt tartás		Kanál része!		
								Furfang		Elgondolás		
				Román dió				Líter	Tengeri halfajta			
				Becézett Orsolya				Magyar színésznő (Éva)	Magad	Magyar őszvezér		Az átérő jele
					El nem dobó				Tűz szélei!			Hosszú morzejel
					Kiló							
				Erdélyi város, itt született a költő								

A sepsiszentgyörgyi református vártemplom

Orbán Balázs, 1864 k.

Fekete Zsolt, 2007

A Rákóczi-vár romjai az Ojtozi-szorosban

Orbán Balázs, 1864 k.

Fekete Zsolt, 2007

FEKETE ZSOLT: **Az idő fényképe** – Orbán Balázs és Veress Ferenc nyomán,
Méry Ratio Kiadó, 2010

Orbán Balázs fotográfiái a Román Állami Levéltár Maros megyei fiókjában találhatóak.

Cimboró

Izgalmas,
kalandokban
gazdag

vakációt
kíván a

Cimboró

www.cimboró.net